

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HATÁROZATAI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HIVATALOS LAPJA

TARTALOM

3277/2017. (XI. 2.) AB határozat	alkotmányjogi panasz elutasításáról	1626
3278/2017. (XI. 2.) AB határozat	bírói kezdeményezések elutasításáról	1633
3279/2017. (XI. 2.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	1649
3280/2017. (XI. 2.) AB határozat	alkotmányjogi panasz elutasításáról	1653
3281/2017. (XI. 2.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	1660
3282/2017. (XI. 2.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	1664
3283/2017. (XI. 2.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	1668

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3277/2017. (XI. 2.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Ítéltábla 9.Pf.22.280/2013/10/I. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.
2. Az Alkotmánybíróság a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 86. § (3) bekezdés b) pontjának „és bíróságokat” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó gazdasági társaság jogi képviselője (dr. Nébald Rudolf ügyvéd, 1027 Budapest, Margit krt. 8–10.) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése és 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be a Fővárosi Ítéltábla 9.Pf.22.280/2013/10/I. számú jogerős ítélete ellen. Az indítványozó elsődlegesen a bírói ítéletet kifogásolta, és úgy fogalmazott, hogy amennyiben az Alkotmánybíróság megállapítja a támadott ítélet alaptörvény-ellenességét és azt megsemmisíti, akkor okafogyottá válik a jogszabállyal szembeni panasza, ezért ebben az esetben nem kéri a támadott törvényi előírás alaptörvény-ellenességének megállapítását.
- [2] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy előzményeként az indítványozó végrehajtást kérőként vett részt végrehajtási eljárásban. A végrehajtó által készített felosztási tervet a Pesti Központi Kerületi Bíróság (a továbbiakban: PKKB) az 1999. december 14. napján kelt végzésével jóváhagyta, habár az indítványozó követelése abban egyáltalán nem szerepelt. Az indítványozó december 28-án kifogással élt, melyben arra hivatkozott, hogy a felosztási tervet a végrehajtó a számára nem küldte meg, a felosztásról semmilyen tájékoztatást nem kapott, és egy másik végrehajtást kérő tekintetében a végrehajtási záradékot egy arra nem illetékes bíróság állította ki. A PKKB a kifogást elutasította, de e végzést a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította. A bírósági végrehajtó 2000. október 16-án új felosztási tervet készített, melyben már szerepelt az indítványozó követelése is. Ugyanakkor a felosztási terv szerint a végrehajtási költségek kiegyenlítését követően fennmaradó valamennyi összeg a másik végrehajtást kérőt illette meg, figyelemmel arra, hogy mint árverési vevő az előleget befizette, a különbözet tekintetében pedig „beszámítással” élt, egyrészt saját jogán, másrészt egy másik társaság jogutódjaként. A bírói felhívásra korrigált felosztási tervet a PKKB 2000. november 27. napján kelt végzésével jóváhagyta, amellyel szemben az indítványozó fellebbezéssel élt. A fellebbezést azonban csak 2002. júniusban terjesztették fel a másodfokú bírósághoz, emiatt – figyelemmel arra, hogy az adós időközben felszámolás alá került, és a végrehajtási eljárást megszüntették – a másodfokú bíróság határozatában arra a következtetésre jutott, hogy a fellebbezés érdemi elbírálására már nincs lehetőség. A felszámolási eljárásban az indítványozó igényének kielégítésére semmilyen összeg nem maradt.
- [3] Az indítványozó ezt követően indított keresetet a Fővárosi Törvényszék ellen bírói jogkörben okozott kár megtérítése iránt. Keresetét a PKKB 1999. december 14-én kelt végzésre mint károkozó magatartásra alapította,

mivel ekkor a bíróság elmulasztott rendelkezni a végrehajtási joggal biztosított követelése kielégítéséről. Az elsőfokú bíróság közbenső ítéletében megállapította, hogy a Fővárosi Törvényszék teljes kártérítési felelősséggel tartozik a PKKB végrehajtási eljárásával összefüggésben keletkezett kárért. A másodfokú bíróságként eljáró Fővárosi Ítéltábla azonban az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, és az alkotmányjogi panasszal támadott ítéletében a keresetet elutasította. Az indítványozó párhuzamosan felülvizsgálati kérelmet és alkotmányjogi panaszt is benyújtott, illetve perújítást is kezdeményezett a jogerős ítélet ellen. A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta (Pfv.IV.22.126/2015/7. számú ítélet).

- [4] Az Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panaszában az indítványozó azt kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság az ítéletét a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot sértő módon nem indokolta meg [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés]. Kiemelte, hogy két vonatkozásban kérte a bíróság döntését a kártérítés tárgyában: egyrészt, hogy „jogszabálysértő volt-e, hogy a PKKB beszámította az árverési vételárba a vevőnek az adóssal szemben fennálló követelését”, ugyanis az árverési vevőnek nem volt végrehajtási joga arra a követelésre, amit a bíróság beszámítani engedett. Másrészt, hogy „jogszabálysértő volt-e a végrehajtási bevétel PKKB általi felosztása”, miután az indítványozói követelés semmilyen formában nem jelent meg a kártérítés alapjául szolgáló végzéssel jóváhagyott felosztási tervben. Míg az elsőfokú bíróság mindkét vonatkozásban megállapította a kirívó jogsértést, addig a másodfokú bíróság megváltoztatta az elsőfokú ítélet jogkövetkeztetéseit, ám az indítványozó szerint nem indokolta meg, hogy miért tartja alaptalannak az elsőfokú ítéletnek a per alapkérdéseire vonatkozó megállapításait. Az indítványozó kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság egyáltalán nem foglalkozott a beszámítás kérdésével, illetve, hogy a végrehajtás során befolyt összegek felosztását jogszerűnek tartotta, de ezt nem indokolta meg.
- [5] Az Abtv. 26. § (1) bekezdésére alapított panaszában az indítványozó a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 86. § (3) bekezdés *b)* pontjának második fordulata alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. A kifogásolt fordulat értelmében az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) képviseli a bíróságokat a bírósági eljárásokban. Megítélése szerint ez a szabály ellentétes a tisztességes eljáráshoz való joggal [XXVIII. cikk (1) bekezdés], mivel nem biztosítja, hogy független és pártatlan bíróság fog az ügyében ítélni. Érvelése szerint azért nem tekinthető az ügyében eljáró bíróságnak függetlennek és pártatlannak, mert a bírósági minősítése, előmenetele, javadalmazása függ az OBH-tól. A többirányú függőség miatt nem várható el a bírótól, hogy az őt minősítő személy, az OBH szakmai álláspontjával esetleg ellentétes, független döntést hozzon. Hivatkozott a Bszi. több rendelkezésére, melyek alátámasztják a függőségi viszonyt [Bszi. 76. § (5) bekezdés *a)*, *b)*, *g)* és *m)* pontjai, a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény 17. §, 18. § (3) bekezdése, 183. § (4) bekezdése]. Úgy látta, mivel a perben részt vett az OBH, sérült az eljáró bíróságnak befolyásmentes döntési lehetősége, e körülmény pedig érdemben befolyásolta a tárgyi ítéletet. Véleménye szerint az OBH-val szemben a bíróságnak csak akkor képes valóban független és pártatlan módon eljárni, ha a bíróságnak nincs előmeneteli igénye. Törekvő bírónál viszont az is előfordulhat, hogy a perben elfogadja az OBH esetleg alaptalan és valótlán tényállításait is. Ez történt az ügyében a másodfokú eljárásban. Utalt arra, hogy egyébként is kritikus a bíróság függetlenségének és pártatlanságának biztosítása olyan perekben, ahol a bíróságnak másik bíróságnak ügyében, bírói jogkörben okozott kár tárgyában kell döntenie. E labilis helyzetet nem szabad továbbterhelni az OBH perbeli részvételével.

II.

- [6] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezése:

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

- [7] 2. A Bszi. indítvánnyal támadott rendelkezése:

„86. § (3) Az OBH

[...]

b) képviseli az OBH elnökét és a bíróságokat a bírósági eljárásokban,”

III.

[8] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a 2016. július 27. napján tartott ülésén hozott döntésével befogadta. Megállapította, hogy az indítvány megfelel az Abtv.-ben előírt feltételeknek, s az alkotmányjogi panasz a jogerős ítéletben alkalmazott jogszabályi rendelkezést támadó részében alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vet fel. A bírói jogkörben okozott károk megtérítése iránti pereknél – miként arra az indítványozó is hivatkozott – különösen fontos olyan szabályozási környezet kialakítása, ami a pártatlanságot, annak látszatát is minél nagyobb fokban erősíti, hiszen bíróságoknak kell más bíróságok jogerősen lezárt ügyeiben a jogellenes és felróható hatalomgyakorlás jogkövetkezményéről dönteni. Kétségtelen, hogy az OBH elnökének a bírói ki nevezés, illetve előmenetel szempontjából van szerepe, és az is, hogy a bíróságok kártérítési felelőssége kiha tással van a bíróságok költségvetési gazdálkodására, mellyel kapcsolatosan az OBH elnökének többféle felada ta is van [lásd: Bszi. 76. § (3) bekezdés]. Az Alkotmánybíróság a 339/B/2003. AB határozatában a bírói függetlenség alapján már vizsgálta a korábbi bírósági szervezeti törvény azon szabályát, mely az Országos Igazságszolgáltatási Tanácsot (a továbbiakban: OIT) felhatalmazta, hogy gondoskodjék a bíróságok jogi képviseletéről. Az OIT mint testület úgy oldotta meg a feladatot, hogy a Hivatalára bízta azt. Az Alkotmánybíróság ezt a megoldást, az annak alapját képező törvényi szabályt nem találta alkotmányellenesnek. A jelen szabályo zási környezetben az OBH feladata a jogi képviselet biztosítása a bíróságok részére. A bírósági igazgatás jelen tős átszervezése miatt az alkotmányossági probléma eldöntése érdemi vizsgálatot igényelt.

IV.

[9] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.

[10] 1. Az indítványozó azért találta a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal ellentétesnek a jogerős bírói ítéle tet, mert álláspontja szerint a másodfokú bíróság úgy változtatta meg az elsőfokú ítéletet, hogy azt nem támasz totta alá kellő indokolással.

[11] Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában fejtette ki a tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő jog részét képező indokolt bírói döntéshez való jog lényegét. Eszerint: „Az indokolt bírói döntéshez fűződő jog ebből következően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás alkotmányos köve telményrendszerén belül jelentkezik. Az alkotmányos előírás ugyanakkor kizárólag az eljárási törvényekben foglaltak szerint kötelezheti a bíróságot a döntésének alapjául szolgáló indokok bemutatására. Ebből követke zik, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény e szabályát mindig együtt olvassa a jogvita jellege, és az adott ügy típusa által kijelölt konkrét eljárási jogszabályokkal. Az Alaptörvény 28. cikk első mondata úgy rendelkezik, hogy »[a] bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvény nyel összhangban értelmezik.« Az Alaptörvény 28. cikke tehát a bíróságokkal szemben azt a követelményt fo galmazza meg, hogy ítélezésük során a jogszabályokat az Alaptörvényvel összhangban értelmezzék és alkalmazzák. Figyelemmel az Alaptörvény 28. cikkében előírt jogszabály értelmezési kötelezettségre is, az Alkot mánybíróság azt vizsgálja, hogy az indokolási kötelezettséget előíró eljárási jogszabályokat a bíróság az Alap törvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott követelményeknek megfelelően alkalmazta-e. Az Alkot mánybíróság tehát a rendes bíróságoktól eltérően nem a felülbírálatra alkalmasság szempontjából vizsgálja a bí róságok indokolási kötelezettségének teljesítését, és tartózkodik attól, hogy jogági dogmatikához tartozó kérdések helytállóságáról, illetve törvényességéről, avagy kizárólag törvényértelmezési problémáról állást fo galjon {3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4]}. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság nem vizsgálja azt sem, hogy az indokolásban megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és előadott érveket, vagy a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban a jog alkalmazó számára fenntartott feladat {3237/2012. (IX. 28.) AB végzés, ABK 2012, 504–505.; 3309/2012. (XI. 12.) AB végzés, ABK 2012, 622–624.; Indokolás [5]}.

[12] Ehhez képest az Alkotmánybíróság által vizsgált, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezete sen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indoko lási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását

jelenti. A tisztességes eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossgal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Ennek megítéléséhez az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket” (Indokolás [33]–[34]).

- [13] 2. Az alapul szolgáló ügy tárgya bírósági jogkörben okozott kár megtérítése iránti igény volt.
- [14] Az elsőfokú bíróság közbenső ítéletével úgy foglalt állást, hogy a kereset jogalapja fennáll, vagyis e feltételek hiánytalanul teljesültek. A PKKB az 1999. december 14-i határozatának meghozatalakor (ez minősül károkozó magatartásnak) nem a végrehajtási törvény vonatkozó rendelkezéseinek megfelelően járt el, e határozat kirívóan jogszabálysértő volt, és a rendes jogorvoslat az időmúlás és az adós felszámolás alá kerülése következtében nem vezetett (nem vezethetett) az indítványozót ért kár elhárításához, mivel a jogszabályoknak megfelelő határozat meghozatalára már nem kerülhetett sor.
- [15] Az alperes fellebbezésében több okból is kérte az elsőfokú ítélet megváltoztatását, így hivatkozott a követelés elévülésére, továbbá arra, hogy az indítványozó kára nem áll okozati összefüggésben az alperes sérelmezett magatartásával. A végrehajtási eljárás elhúzódásának egyik oka az volt, hogy az indítványozó a végrehajtási záradék törlése iránti kérelmet terjesztett elő, az adós felszámolásának elrendelésére az alperes magatartásától függetlenül került sor, az indítványozó nem rendelkezett a vevő jelzálogjogát megelőző ranghelyen bejegyzett jelzálogjoggal, a jelzálogjogot ugyanis a földhivatal tévedésből nem tüntette fel a végrehajtó által kikért tulajdoni lapon. Az alperes vitatta azt is, hogy az indítványozó ténylegesen megszerezte a követelést a jogelődjeitől.
- [16] Az indítványozó fellebbezési ellenkérelmében azt adta elő, hogy a másodfokú eljárásban már nem lehet az elévülésre hivatkozni, de e kifogás érdemben is alaptalan. Véleménye szerint az elsőfokú bíróság bizonyította a jogellenes magatartás és a felperes kára közötti okozati összefüggést. Állította, hogy az alperes az 1999. december 14-én kelt végzésével okozta a kárt, mert jogszerű eljárása esetén a határozat tartalmazta volna az indítványozó nevét és a végrehajtási joggal biztosított követelését. A károkozás azzal valósult meg, hogy a hiányos határozat következtében a felperes nem kapta meg az árverési bevételből a jogszabályok szerint neki járó összeget. A beszámítás jogellenes volt, beszámítás hiányában az árverési vevő tulajdonszerzését semmi nem akadályozta volna. Szabályosan lefolytatott végrehajtási eljárás esetén a felosztott árverési bevételt nem kellett volna visszafizetni a végrehajtónak. A határozat hatályon kívül helyezése a jogellenességet nem küszöbölte ki, mert e jogellenesség mulasztásban nyilvánult meg, ezt pedig az új, jogerős határozat nem pótolhatta. Vitatta az alperesnek az indítványozó végrehajtási joga fennállásával kapcsolatos érvelését: az indítványozónak bejegyzett végrehajtási joga volt, amely alapján lefoglalták az ingatlanokat. Az alperes nem szabályszerű jogi úton tagadta meg az indítványozótól a követelést, hanem bíróságoktól szokatlan módon a határozatából egyszerűen kihagyta az indítványozó követelését.
- [17] A Fővárosi Ítéletábrla elutasította a keresetet, mert megítélése szerint a felperesi követelés jogalapja hiányzik. Megállapította: az indítványozó figyelmen kívül hagyta, hogy az adóssal szemben fennállt jogviszonyából eredő jogának azért nem tudott érvényt szerezni, mert az adós a tartozást a teljesítési határidőben önként nem egyenlítette ki, míg az egyedi végrehajtás nem a bíróságok tevékenysége, hanem az adós fizetéseképtelensége miatt hiúsult meg. Az, hogy a felszámolási eljárásban az adós végrehajtás alá vont teljes vagyona az indítványozó követelésének teljesítésére nem volt elegendő, az eljáró bíróságok tevékenységével nem volt okozati összefüggésbe hozható. Az indítványozó által előadott vagyoni hátrány jogorvoslattal azért nem volt elhárítható, mert azt nem az alperes eljárása, hanem az adós fizetéseképtelensége okozta. Így az indítványozó által állított kár és az alperes magatartása között eleve nem állt fenn kárkötelelemhez vezető okozati összefüggés.
- [18] Kitért a bíróság arra, hogy az indítványozó jelzálogjoga a végzés meghozatalakor az ingatlan-nyilvántartásban nem volt feltüntetve, emiatt a végzés meghozatalakor erre nem is lehetett tekintettel lenni; ezzel szemben a határozat meghozataláig bejelentett elsőbbségi igényt a bíróság köteles volt figyelembe venni. Az alperes a végzését a végrehajtó által szolgáltatott, valamint az ingatlan-nyilvántartásban feltüntetett adatok figyelembevételével hozta meg, míg az indítványozó által felhozott bizonyítékok nem voltak alkalmasak annak alátámasztására, hogy az alperes az indítványozóval szemben kárkötelemet keletkeztető, felróható és jogellenes magatartást tanúsított.

- [19] A másodfokú bíróság szerint az indítványozó arra a feltételezésre alapította a keresetét, hogy szabályszerű eljárás esetén majdnem 216 millió forint követeléséhez hozzájutott volna. Ezzel szemben ezt a feltételezést a valóság szintjén a perben szolgáltatott egyetlen bizonyíték sem támasztotta alá. Rögzítette, hogy mivel az árverési vevő beszámítással élt, az indítványozó követelésének fedezeteként megjelölt vételár ténylegesen a végrehajtó számlájára nem folyt be. Az a feltételezés, amire a felperes a keresetét alapította, olyan jövőbeli bizonytalan tény, amelynek lehetséges valóságtartalmát a felperes kétséget kizáró módon nyilvánvalóan nem tudja bizonyítani. Mivel a felosztási terv jóváhagyásakor a vételár a felosztáshoz szükséges módon nem állt rendelkezésre, az adós felszámolását elrendelő végzés pedig 2000. szeptember 11-én jogerőre emelkedett, még csak nem is volt valószínűsíthető, hogy a felperes – függetlenül az alperes eljárásának jogszerűségétől – a követeléséhez egyáltalán hozzájuthatott volna. A bizonyítékok értékelésével felmerült egyes – meg nem történt – lehetőségekben rejlő kétségek ezért önmagukban kizárták a felperesre háruló bizonyítás sikerességét. Az indítványozó ezért a perben azt sem tudta bizonyítani kétséget kizáró módon, hogy az alperes bármilyen magatartásával okozati összefüggésben kára keletkezett.
- [20] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában két vonatkozásban állította, hogy a Fővárosi Ítélet tábla megsértette a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát azzal, hogy jogerős ítéletét nem indokolta meg. Egyrészt, mert nem foglalt állást abban a kérdésben, hogy jogszabálysértő volt-e PKKB által a vevő követelésének a vételárba való beszámítása. A másodfokú bíróság ugyanis nem tért ki arra, hogy fennállt-e a vevőnek végrehajtási joga, amely alapján a beszámítás jogszerűsége megítélhető lett volna. Másrészt elmulasztotta megindokolni azt, hogy jogszabálysértő volt-e a végrehajtási bevétel PKKB általi felosztása. Az érintett végzésben a felperes követelése egyáltalán nem szerepelt, és a kihagyás indokát a bíróság nem is indokolta. A másodfokú ítélet indokolásából azonban nem derül ki, miért nem volt jogellenes a felperesi követelés kihagyása, ezt az egész per szempontjából jelentős alapkérdést a bíróság meg sem említette. Ehelyett a bíróság csúsztatott: a felperes kihagyása helyett azt vizsgálta, a felosztási sorrendet szabályosan állapították-e meg.
- [21] 3. Az Alkotmánybíróság a fent idézett gyakorlatára tekintettel azt vizsgálta meg, hogy a jogvita természetére, az eljárási törvény rendelkezéseire, a felek kérelmeire és észrevételeire, valamint az ügyben választ igénylő kérdésekre tekintettel eleget tett-e a másodfokú bíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből folyó indokolási kötelezettségének.
- [22] Az indítványozói (felperesi) igény anyagi jogi alapját a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) képezte: a kártérítés megítélhetőségéhez a felperesnek a régi Ptk. 349. §-ában – és ahhoz kapcsolódóan a 339. §-ában – meghatározott több feltétel együttes teljesülését kellett bizonyítania. Az érintett törvényi rendelkezések értelmezéséről és alkalmazásának feltételeiről a jogerős ítélet 5–6. oldalán számot adott. Ennek körében kifejtette, hogy a bírósági eljárásokban elkövetett hibák csak akkor keletkezhetnek kártérítési kötelmet, ha a fél által állított vagyoni hátrány valóban a bírósági jogkörben ellátott tevékenység mint károkozó körülmény miatt következett be. A bíróság kitért arra, hogy kártérítési kötelmet keletkeztető tény megállapításánál a felróhatóság alapját csak a kirívóan súlyos, mérlegelés nélkül megállapítható jogsértés képezheti. A kárkötelelem további feltétele, hogy a kár rendes jogorvoslattal nem volt elhárítható.
- [23] A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 221. § (1) bekezdése értelmében: „Az ítélet indokolásában röviden elő kell adni a bíróság által megállapított tényállást az arra vonatkozó bizonyítékok megjelölésével, hivatkozni kell azokra a jogszabályokra, amelyekre a bíróság ítélete alapszik. Meg kell röviden említeni azokat a körülményeket, amelyeket a bíróság a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett, végül utalni kell azokra az okokra, amelyek miatt a bíróság valamely tényt nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a felajánlott bizonyítást mellőzte.”
- [24] A támadott ítélet a másodfokú eljárásban született, ahol már bizonyítást nem vettek fel, az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást a másodfokú bíróság egy kisebb pontosítással magáévá tette, de e vonatkozásban az indítványozó nem is sérelmezte az indokolás hiányosságát. A másodfokú ítéletnek azon megfogalmazásai, amelyek arra utalnak, hogy a felperes „nem bizonyította” a kárkötelelem keletkezését az alperessel szemben, azt takarják, hogy ilyen bizonyítás sikerességét az ügy körülményei önmagukban zárták ki. Az indítványozó által állított indokolási hiányosság nem is azon jogszabályi rendelkezések ismertetésével függ össze, amelyen a jogerős ítélet alapszik, mert ezeket a bíróság szintén feltüntette, hanem a tényállás és a jogszabályi rendelkezések közötti kapcsolatra vonatkozó érveléssel, a jogi következtetések bemutatásával. Ezt ugyan a Pp. külön indokolási elemként nem nevesíti, de a felsorolt részelemek logikai kapcsolatának az ítélet indokolásában való bemutatása szintén nélkülözhetetlen a döntés alapjainak megismeréséhez és megértéséhez, elfogadásához. Ennek

bemutatása tárja fel a bíró gondolatmenetét az alkalmazott törvényi rendelkezés és a megállapított tényállás kapcsolatáról, és így válik ellenőrizhetővé, hogy a bíróság valóban a törvényeknek alávétetten hozta meg döntését.

- [25] A jelen ügyben a peres felek mind az elsőfokú, mind a másodfokú eljárásban előterjesztették kérelmeiket, előadták tényállításaikat, és számos érvet hoztak fel álláspontjuk alátámasztására. Ezen érvek mind akörül a kérdés körül forogtak, hogy a felperest megilleti-e a bírói jogkörben okozott kár ellentételezéseként az alperessel szemben kártérítési igény vagy nem. Kétségtelen, hogy a másodfokú bíróság nem tért ki ítélete indokolásában a felek összes felvetésére, ugyanakkor a rendelkező részben megfogalmazott, kereset elutasító döntésének indokát adta azzal, hogy az indítványozó által állított kár és az alperes magatartása között eleve nem állt fenn kárkötelelemhez vezető okozati összefüggés. A felperest ért vagyoni hátrányt nem az alperes eljárása, hanem az adós fizetéseképtelensége okozta. A felosztási terv jóváhagyásakor a vételár a felosztáshoz szükséges módon egyáltalán nem állt rendelkezésre. Időközben jogerősen elrendelték az adós felszámolását, és a másodfokú bíróság szerint nem volt valószínűsíthető, hogy az indítványozó – az alperes eljárásának jogszerűségétől függetlenül – a követeléséhez egyáltalán hozzájutott volna. A felperesi kereset feltételezésen alapult. Ehhez képest háttérbe szorult annak vizsgálata, hogy jogszerű volt-e a végrehajtási bevétel PKKB általi felosztása, illetve a beszámítás.
- [26] A kártérítési kötelelem létrejöttének megállapíthatóságához a bírósági érvelés szerint szükséges lett volna valamennyi felelősségi elem fennállásának bizonyítása, ezek közül egynek is a hiánya a kereset elutasításához vezetett volna. Az alperesi fellebbezésben előadottak egy részével egyetértve jutott a bíróság a jogerős ítéleti döntéshez. Így még ha a bíróság nem is foglalkozott részleteiben az indítványozó és az alperes valamennyi felvetésével, indokát adta annak, hogy mi vezetett a rendelkező részi döntéshez. A peres felek közötti jogvita elbírálása szempontjából pedig az érvelés alapján elegendő volt ebben állást foglalni, az indítványozó által felvetett körülmények tekintetében való megnyilvánulás ugyanis nem befolyásolta volna a bíróság érdemi döntését.
- [27] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a jogerős ítéletben a másodfokú bíróság elget tett az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésben megfogalmazott tisztességes bírósági eljáráshoz való jogból fakadó indokolási kötelezettségének, ezért a bírói ítélet alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasította.

V.

- [28] Az indítványozó arra az esetre, ha az Alkotmánybíróság nem semmisítené meg a jogerős ítéletet, kérte az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján a Bszi. 86. § (3) bekezdés *b*) pont második fordulata Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát. A Bszi. 86. § (3) bekezdés *b*) pontja értelmében az OBH képviseli az OBH elnökét és a bíróságokat a bírósági eljárásokban. Az indítvány tartalmában tehát a Bszi. 86. § (3) bekezdés *b*) pontjában az „és bíróságokat” fordulat ellen irányult.
- [29] Az Alkotmánybíróság bírói kezdeményezés alapján a 3154/2017. (VI. 21.) AB határozatában érdemben vizsgálta a Bszi. 86. § (3) bekezdés *b*) pontjában az „és bíróságokat” szövegrész Alaptörvénnyel való összhangját. Az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésével és XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben azt állapította meg, hogy a támadott rendelkezés nem sérti a bírói függetlenséget, valamint a független és pártatlan bírósághoz való alapjogot.
- [30] Az Abtv. 31. § (1) bekezdése értelmében: „Ha alkotmányjogi panasz vagy bírói kezdeményezés alapján az alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés Alaptörvénnyel való összhangjáról az Alkotmánybíróság már döntött, ugyanazon jogszabályra, illetve jogszabályi rendelkezésre és ugyanazon Alaptörvényben biztosított jogra, valamint azonos alkotmányjogi összefüggésre hivatkozással – ha a körülmények alapvetően nem változtak meg – nincs helye az alaptörvény-ellenesség megállapítására irányuló alkotmányjogi panaszoknak, valamint bírói kezdeményezés alaptörvény-ellenesség megállapítására irányuló vizsgálatának.”
- [31] A jelen ügyben az indítványozó a Bszi. 86. § (3) bekezdés *b*) pontja ugyanazon fordulatának vizsgálatát kérte, mint amiről az Alkotmánybíróság a 3154/2017. (VI. 21.) AB határozatában már döntött, méghozzá ugyanazon alkotmányos rendelkezés [XXVIII. cikk (1) bekezdés] és alkotmányos összefüggés alapján. Az előző határozat meghozatala óta a körülmények nem változtak meg, ezért az alkotmányjogi panasz – a befogadás ellenére – már érdemben nem bírálható el.

[32] Erre tekintettel az Alkotmánybíróság Bszi. 86. § (3) bekezdés *b)* pontjában az „és bíróságokat” szövegrész alap-törvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt ítélt dolog miatt az Abtv. 64. § *f)* pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2017. október 16.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörchneré dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/3359/2015.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3278/2017. (XI. 2.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezések elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabályok alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezések tárgyában – *dr. Czine Ágnes* és *dr. Stumpf István* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény 50/A. §-a, valamint 110/A. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény 53/C. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Sárvári Járásbíróság bírāja (a továbbiakban: indítványozó I.) az előtte folyamatban lévő jognyilatkozat érvénytelensége iránti perben – a per egyidejű felfüggesztése mellett, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján – 19.P.20.568/2016/6. sorszámú végzésével bírói kezdeményezést terjesztett az Alkotmánybíróság elé. Ebben indítványozta a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény (a továbbiakban: Fétv.) 50/A. §-a, valamint 110/A. §-a és a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (a továbbiakban: Ptké.) 53/C. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, továbbá a támadott jogszabályi rendelkezéseknek a Sárvári Járásbíróság előtt a 19.P.20.568/2016. számon folyamatban lévő perben történő alkalmazása tilalmának elrendelését.
- [2] 2. Az Esztergomi Járásbíróság bírāja (a továbbiakban: indítványozó II.) az előtte folyamatban lévő megállapítási kereset iránti perben – a per egyidejű felfüggesztése mellett, az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján – 22.P.21.003/2016/13. sorszámú végzésével bírói kezdeményezést terjesztett az Alkotmánybíróság elé. Ebben indítványozta a Fétv. 50/A. §-a, valamint 110/A. §-a és a Ptké. 53/C. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, továbbá a támadott jogszabályi rendelkezéseknek az Esztergomi Járásbíróság előtt a 22.P.21.003/2016. számon folyamatban lévő perben történő alkalmazása tilalmának elrendelését.
- [3] 3. A Tatabányai Járásbíróság bírāja (a továbbiakban: indítványozó III.) az előtte folyamatban lévő jognyilatkozat érvénytelensége iránti perben – a per egyidejű felfüggesztése mellett, az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján – 13.P.21.689/2016/6. sorszámú végzésével bírói kezdeményezést terjesztett az Alkotmánybíróság elé. Ebben indítványozta a Fétv. 50/A. §-a, valamint 110/A. §-a és a Ptké. 53/C. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, továbbá a támadott jogszabályi rendelkezéseknek a Tatabányai Járásbíróság előtt a 13.P.21.689/2016. számon folyamatban lévő perben történő alkalmazása tilalmának elrendelését.
- [4] 4. A Szombathelyi Járásbíróság bírāja (a továbbiakban: indítványozó IV.) az előtte folyamatban lévő haszonbérleti díj megállapítása iránti perben – a per egyidejű felfüggesztése mellett, az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján – 18.P.20.347/2017/5. sorszámú végzésével bírói kezdeményezést terjesztett az Alkotmánybíróság elé. Ebben indítványozta a Fétv. 50/A. §-a, valamint 110/A. §-a és a Ptké. 53/C. §-a alaptörvény-ellenességének megállapí-

tását és megsemmisítését, továbbá a támadott jogszabályi rendelkezéseknek a Szombathelyi Járásbíróság előtt a 18.P.20.347/2017. számon folyamatban lévő perben történő alkalmazása tilalmának elrendelését.

- [5] 5. A Szombathelyi Járásbíróság bírója (a továbbiakban: indítványozó V.) az előtte folyamatban lévő haszonbérleti díj megállapítása iránti perben – a per egyidejű felfüggesztése mellett, az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján – 18.P.20.413/2017/4. sorszámú végzésével bírói kezdeményezést terjesztett az Alkotmánybíróság elé. Ebben indítványozta a Fétv. 50/A. §-a, valamint 110/A. §-a és a Ptké. 53/C. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, továbbá a támadott jogszabályi rendelkezéseknek a Szombathelyi Járásbíróság előtt a 18.P.20.413/2017. számon folyamatban lévő perben történő alkalmazása tilalmának elrendelését.
- [6] 6. A Tatabányai Járásbíróság bírója (a továbbiakban: indítványozó VI.) az előtte folyamatban lévő jognyilatkozat érvénytelensége iránti perben – a per egyidejű felfüggesztése mellett, az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján – 13.P.20.891/2017/3. sorszámú végzésével bírói kezdeményezést terjesztett az Alkotmánybíróság elé. Ebben indítványozta a Fétv. 50/A. §-a, valamint 110/A. §-a és a Ptké. 53/C. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, továbbá a támadott jogszabályi rendelkezéseknek a Tatabányai Járásbíróság előtt a 13.P.20.891/2017. számon folyamatban lévő perben történő alkalmazása tilalmának elrendelését.
- [7] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványok tárgya azonos, ezért azokat az Abtv. 58. § (2) bekezdése és az Ügyrend 34. § (1) bekezdése alapján egyesítette és egy eljárásban bírálta el.
- [8] 7. Az indítványozó I. kezdeményezése alapjául szolgáló ügyben a felperes 2001. szeptember 6. napján mezőgazdasági földhaszonbérleti szerződést kötött az Állami Privatizációs és Vagyongazdálkodási Rt.-vel (a továbbiakban: ÁPV Rt.) és a Kincstári Vagyoni Igazgatósággal (a továbbiakban: KVI) – többek között a Sárvár külterület, szántó művelési ágú, 3,3205 ha területű ingatlan vonatkozásában. A fenti földhaszonbérleti szerződés hatálya 2002. január 1. napjával 50 éves időtartamra meghosszabbodott, így a haszonbérleti jogviszony 2051. szeptember 6. napjáig tart. Az alperes 2016. július 14. napján árverés útján megszerezte a fenti ingatlan tulajdonjogát. Az alperes a 2016. október 6. napján kelt felpereshez címzett levelével kezdeményezte a haszonbérleti szerződés módosítását a haszonbérletnek a kezdeményezéskor irányadó piaci haszonbérleti díj összegére való emelése érdekében. A felperes a 2016. október 12. napján kelt levelében arról értesítette az alperest, hogy a haszonbérleti díj emelésére irányuló kezdeményezését, illetve ajánlatát nem fogadja el.
- [9] A felperes kereseti kérelmet terjesztett elő az alperessel szemben a Sárvári Járásbíróságnál. Kereseti kérelmében elsődlegesen az alperes haszonbérleti díjemelési kezdeményezése érvénytelenségének, másodlagosan annak hatálytalanságának, harmadlagosan a piaci haszonbérleti díjnek a megállapítását kérte. Keresetlevelében a Fétv. 50/A. §-ára, 110/A. §-ára, a Ptké. 53/C. §-ára és a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:211. §-ára hivatkozott.
- [10] Ezzel összefüggésben előadta, hogy az alperes a haszonbérleti díj emelésére irányuló kezdeményezéshez nem csatolt igazságügyi szakértői véleményt, így a kezdeményezése a Fétv. 50/A. §-a alapján érvénytelen, illetve hatálytalan. A felperes álláspontja szerint a Fétv. 50/A. § (4) bekezdése alapján a kezdeményezéssel egyet nem értés magába foglalja a kezdeményezés érvénytelenségére, illetve hatálytalanságára hivatkozást is. A felperes kérte az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését.
- [11] Az indítványozó I. ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [12] 8. Az indítványozó II. kezdeményezése alapjául szolgáló ügyben a felperes, mint haszonbérletlő és a Magyar Állam képviseletében eljáró Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (a továbbiakban: NFA) mint haszonbérbeadó 2014. március 14. napján mezőgazdasági haszonbérleti szerződést kötöttek a szerződés 1. számú mellékletében megjelölt – többek között a perrel érintett Leányvár, külterület – ingatlanok vonatkozásában, 2014. október 16. napjától 2034. október 25. napjáig terjedő időre, 1.250,-Ft./AK/év összegű haszonbérleti díj ellenében. A szerződés 3.6. pontja akként rendelkezett, hogy a haszonbérbeadó két évenként felülvizsgálja a szerződésben meghatározott haszonbérleti díjat, és a felülvizsgálat eredményeként, valamint a piaci érték figyelembevételével a haszonbérleti díj összegének megváltozása miatt a szerződés módosítását kezdeményezheti. Ha a szerződés fennállása alatt a díj felülvizsgálat összegében a felek az újlag megállapított haszonbérleti díj haszonbérleti díj haszonbérletlő általi kézhezvételétől számított harminc napon belül nem tudnak megállapodni, az NFA a haszonbérleti szerződést a gazdasági év végére felmondhatja. Az alperes 2016. június 13. napjától kezdődően a fenti leányvári ingatlan tulajdonosa lett 1/1 arányban adásvétel jogcímén. Alperes 2016. szeptember 9-én kelt

levelével tájékoztatta a felperest a tulajdonosváltásról, egyúttal a szerződés 3.6. pontjára hivatkozással a haszonbérleti díjat 18 000 Ft/ha/év értéken állapította meg. Felperes 2016. október 13-án kelt levelével a haszonbérleti szerződés módosításának kezdeményezését nem fogadta el. Az alperes 2016. október 17-én kelt levelével a szerződést – annak 3.6. pontjára hivatkozással – felmondta. Ezt követően a felperes megállapítási keresetet terjesztett elő az alperessel szemben. Keresetében egyrészt annak megállapítását kérte, hogy az alperes 2016. szeptember 9-én kelt levelével kimerítette a haszonbérleti szerződés 3.6. pontjában foglalt, alperest megillető első kezdeményezési jogosultságot arra, hogy a haszonbérleti díjat felülvizsgálja, és ezzel összefüggésben állapítsa meg a bíróság, hogy a szerződés 3.6. pontja értelmében a haszonbérleti szerződés módosítására leghamarabb két év elteltével, azaz a 2018. évben nyílik meg az újabb lehetősége. Másrészt arra hivatkozott, hogy az alperes 2016. szeptember 9-én kelt leveléhez nem mellékelte igazságügyi szakértői véleményt a piaci haszonbérleti díj mértékéről, ezáltal a kezdeményezés a Fétv. 50/A. § (2) bekezdésébe ütközik. A Fétv. 50/A. § (6) bekezdése értelmében e § rendelkezéseitől a felek érvényesen nem térhetnek el, ezért az alperes kezdeményezése jogszabályba ütközőnek, azaz érvénytelennek minősül.

- [13] Alperes ellenkérelmében kérte a felperes keresetének elutasítását. Elsődlegesen arra hivatkozott, hogy jelen ügyben a Fétv. 50/A. §-ában foglaltak nem alkalmazhatók, ennek hiányában a szerződés 3.6. pontja irányadó a felek jogvitájában. Másodlagosan rámutatott, hogy amennyiben a Fétv. 50/A. §-ában foglaltak alkalmazhatók lennének, úgy a felperesnek jogában állt volna a Fétv. 50/A. § (4) bekezdésben foglalt 30 napos jogvesztő határidőn belül kérnie a bíróságtól a piaci haszonbérleti díj meghatározását; erre nem került sor, így a Fétv. 50/A. § (4) bekezdése alapján a haszonbérleti díj tekintetében az alperesi kezdeményezés szerinti mértékben a haszonbérleti szerződést módosítottak kell tekinteni, ezáltal az alperesnek a haszonbérleti díj módosítására vonatkozó kezdeményezése sem a szerződés 3.6. pontjába, sem pedig a Fétv. 50/A. §-ába nem ütközik. Harmadlagosan azzal érvelt, hogy a felperes keresete nem lehet alapos, mivel egy érvénytelen kezdeményezés nem merítheti ki a szerződés szerinti kezdeményezési jogosultságot. Egyúttal viszontkeresetet terjesztett elő, továbbá kérte, hogy a Járásbíróság kezdeményezze az Alkotmánybíróság eljárását és egyidejűleg a per tárgyalását függessze fel. Álláspontja szerint a Fétv. 50/A. §-a, 110/A. §-a és a Ptké. 53/C. §-a alaptörvény-ellenesnek minősül, mivel a Ptké. 53/C. §-a és a Fétv. 110/A. §-a a Fétv. 50/A. §-ának olyan jogviszonyokra történő alkalmazását is lehetővé teszik, amelyek a Fétv. 50/A. §-ának hatálybalépését megelőzően keletkeztek, ezért ezen jogszabályhelyek a visszaható hatályú jogalkotás alkotmányos tilalmába ütköznek. A felperes ellenkérelmében kérte az alperes kérelmének elutasítását. Álláspontja szerint a Fétv. 50/A. §-ában foglaltak jogosultságként értékelhetőek, és nem teszik terhesebbé a haszonbérleti díj módosítására irányuló eljárást, éppen ellenkezőleg, az új tulajdonos ezáltal kap lehetőséget arra, hogy a haszonbérleti díj összegébe beleszóljon.
- [14] Az indítványozó II. ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [15] 9. Az indítványozó III. kezdeményezése alapjául szolgáló ügyben a felperes 2001. szeptember 6. napján mezőgazdasági földhaszonbérleti szerződést kötött az ÁPV Rt.-vel és a KVI-vel – többek között a Mosonszolnok, külterület, szántó művelési ágú 413,81 AK értékű ingatlan vonatkozásában. A fenti földhaszonbérleti szerződés hatálya 2002. január 1. napjával 50 éves időtartamra meghosszabbodott, így a haszonbérleti jogviszony 2051. szeptember 6. napjáig tart. Az alperes 2016. július 6. napján árverés útján megszerezte a fenti ingatlan tulajdonjogát. Az alperes a 2016. augusztus 24. napján kelt felpereshez címzett, a felperes részére 2016. augusztus 25. napján kézbesített levelével értesítette a felperest a tulajdonszerzésről és egyúttal kezdeményezte a haszonbérleti szerződés módosítását a haszonbérletnek a helyben szokásos bérleti díj mértékére emelése érdekében. A felperes a 2016. szeptember 9. napján kelt levelében arról értesítette az alperest, hogy a haszonbérleti díj emelésére irányuló kezdeményezését, illetve ajánlatát nem fogadja el.
- [16] A felperes kereseti kérelmet terjesztett elő az alperessel szemben a Sárvári Járásbíróságnál. Kereseti kérelmében elsődlegesen az alperes haszonbérleti díjemelési kezdeményezése érvénytelenségének, másodlagosan annak hatálytalanságának, harmadlagosan a piaci haszonbérleti díjnak a megállapítását kérte. Keresetlevelében a Fétv. 50/A. §-ára, 110/A. §-ára, a Ptké. 53/C. §-ára és a Ptk. 6:211. §-ára hivatkozott. Ezzel összefüggésben előadta, hogy az alperes a haszonbérleti díj emelésére irányuló kezdeményezéshez nem csatolt igazságügyi szakértői véleményt, így a kezdeményezése a Fétv. 50/A. §-a alapján érvénytelen, illetve hatálytalan. A felperes álláspontja szerint a Fétv. 50/A. § (4) bekezdése alapján a kezdeményezéssel egyet nem értés magába foglalja a kezdeményezés érvénytelenségére, illetve hatálytalanságára hivatkozást is. A felperes egyidejűleg kérte az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését. Az alperes viszontkeresetet terjesztett elő a haszonbérleti szerződés semmisségének megállapítása iránt.
- [17] Az indítványozó III. ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz.

- [18] 10. Az indítványozó IV. kezdeményezése alapjául szolgáló ügyben a felperes 2001. augusztus 31. napján mezőgazdasági földhaszonbérleti szerződést kötött az ÁPV Rt.-vel és a KVI-vel – többek között a Táplánszentkereszt külterület, szántó és árok művelési ágú, 21 ha 2842 m² területű, a Vasszécseny külterület, szántó művelési ágú 14 ha 5854m² területű és a Vasszécseny külterület, szántó művelési ágú, 7ha 5854 m² területű ingatlanok vonatkozásában. A fenti földhaszonbérleti szerződés hatálya 2002. január 1. napjával 50 éves időtartamra meghosszabbodott, így a haszonbérleti jogviszony 2051. szeptember 6. napjáig tart. Az alperes 2016. október 3. napján adásvétel útján megszerezte a fenti ingatlanok tulajdonjogát. Az alperes a 2017. február 24. napján kelt felpereshez címzett levelével kezdeményezte a haszonbérleti szerződés módosítását a haszonbérnek a kezdeményezéskor irányadó piaci haszonbérleti díj összegére való emelése érdekében. A felperes a 2017. március 6. napján kelt levelében arról értesítette az alperest, hogy a haszonbérleti díj emelésére irányuló kezdeményezését, illetve ajánlatát nem fogadja el.
- [19] A felperes kereseti kérelmet terjesztett elő az alperessel szemben a Szombathelyi Járásbíróságnál. Kérte, hogy a járásbíróság állapítsa meg a piaci haszonbérleti díjat. Keresetlevelében a Fétv. 50/A. §-ára, 110/A. §-ára, a Ptké. 53/C. §-ára és a Ptk. 6:211. §-ára hivatkozott. A felperes kérte az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését.
- [20] Az indítványozó IV. ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [21] 11. Az indítványozó V. kezdeményezése alapjául szolgáló ügyben a felperes 2001. augusztus 31. napján mezőgazdasági földhaszonbérleti szerződést kötött az ÁPV Rt.-vel és a KVI-vel – többek között a Torony külterület, szántó és árok művelési ágú, 54 ha 0304 m² területű ingatlan vonatkozásában. A fenti földhaszonbérleti szerződés hatálya 2002. január 1. napjával 50 éves időtartamra meghosszabbodott, így a haszonbérleti jogviszony 2051. szeptember 6. napjáig tart. Az alperes 2016. november 21. napján adásvétel útján megszerezte a fenti ingatlan tulajdonjogát. Az alperes a 2017. március 7. napján kelt felpereshez címzett levelével kezdeményezte a haszonbérleti szerződés módosítását a haszonbérnek a kezdeményezéskor irányadó piaci haszonbérleti díj összegére való emelése érdekében. A felperes a 2017. március 22. napján kelt levelében arról értesítette az alperest, hogy a haszonbérleti díj emelésére irányuló kezdeményezését, illetve ajánlatát nem fogadja el.
- [22] A felperes kereseti kérelmet terjesztett elő az alperessel szemben a Szombathelyi Járásbíróságnál. Kérte, hogy a járásbíróság állapítsa meg a piaci haszonbérleti díjat. Keresetlevelében a Fétv. 50/A. §-ára, 110/A. §-ára, a Ptké. 53/C. §-ára és a Ptk. 6:211. §-ára hivatkozott. A felperes kérte az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését.
- [23] Az indítványozó V. ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [24] 12. Az indítványozó VI. kezdeményezése alapjául szolgáló ügyben a felperes 2001. szeptember 6. napján mezőgazdasági földhaszonbérleti szerződést kötött az ÁPV Rt.-vel és a KVI-vel – többek között a Jánossomorja, külterület, szántó művelési ágú ingatlan vonatkozásában. A fenti földhaszonbérleti szerződés hatálya 2002. január 1. napjával 50 éves időtartamra meghosszabbodott, így a haszonbérleti jogviszony 2051. szeptember 6. napjáig tart. Az alperes 2016. november 9. napján árverés útján megszerezte a fenti ingatlan tulajdonjogát. Az alperes a 2017. március 20. napján kelt felpereshez címzett levelével értesítette a felperest a tulajdonszerzésről, sérelmezte a haszonbérleti díj mértékét, azt túlzottan alacsonynak találta, egyúttal a leveléhez csatolt szakvélemények alapján kezdeményezte a haszonbérleti szerződés módosítását. A felperes a 2017. március 24. napján kelt levelében arról értesítette az alperest, hogy a haszonbérleti díj emelésére irányuló kezdeményezését, illetve ajánlatát nem fogadja el.
- [25] A felperes kereseti kérelmet terjesztett elő az alperessel szemben a Tatabányai Járásbíróságnál. Kérte, hogy a járásbíróság állapítsa meg a piaci haszonbérleti díjat. Keresetlevelében a Fétv. 50/A. §-ára, 110/A. §-ára és a Ptké. 53/C. §-ára hivatkozott. A felperes kérte az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését.
- [26] Az indítványozó VI. ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [27] 13. A bírói kezdeményezések alapjául szolgáló ügyek jogi háttereként az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. az alábbiakra mutatott rá: a 2013-as új magyar földforgalmi szabályozás hatálybalépése előtt kötött haszonbérleti szerződésekre vonatkozóan a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: Fftv.) 70. § (1) és (2) bekezdései adnak eligazítást. Az Fftv. 70. § (1) bekezdése szerint a törvény hatálybalépése előtt megkötött és a földhasználati nyilvántartásba történő bejegyzés végett, az illetékes járási (fővárosi kerületi) hivatalhoz benyújtott haszon-

bérleti, feles bérleti, részesművelési, szíveségi földhasználati szerződések módosítására – a (2) bekezdés szerinti kivétellel – a törvény hatálybalépését megelőző napon hatályos rendelkezéseket kell alkalmazni. Az Fftv. 70. § (2) bekezdése szerint a törvény hatálybalépése előtt megkötött haszonbérleti, feles bérleti, részesművelési, szíveségi földhasználati szerződések módosítására a törvény rendelkezéseit kell alkalmazni, ha a szerződés módosítása a földhasználati jogosultság időtartamának meghosszabbítására, illetve ha a módosítás a haszonbér mértékének a csökkentésére irányul.

- [28] 13.1. Az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. kiemelte, hogy az Fftv. – annak 71. §-a alapján – az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdésének megfelelően sarkalatosnak minősül. Az Fftv. 71. §-ára figyelemmel tehát valamennyi, a törvénybe foglalt szabályozási tárgykör sarkalatosnak minősül. Az Fftv. IV. fejezete a föld használatáról, illetve hasznosításáról rendelkezik, vagyis az előzőeket figyelembe véve ezen tárgykör is sarkalatosnak minősül. Az indítványozó bírók kiemelték, hogy sarkalatosnak minősül továbbá az Fftv. 70. §-a is, amelynek értelmében az Fftv. hatálybalépése (2013. december 15.) előtt megkötött haszonbérleti szerződések módosítására a 2013. december 14. napján hatályos jogszabályi előírások irányadók.
- [29] 13.2. Az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. előadta, hogy a Fétv. 107. §-a felsorolja, hogy az Fftv. mely rendelkezései minősülnek sarkalatosnak: az 1. és 2. §-ai, a 3–10. §-ai, a 18/A. §-a, a 20. §-a, a 41–42. §-ai, a 45. §-a, az 55/A. §-a, a 64–65. §-ai, a 77. § (1) bekezdése, a 89–90. §-ai, a 101. §-a, a 103–103/C. §-a, a 105. §-a, a 106. § (2) bekezdése, a 110/C. §-a, a 111–119. §-ai és a 148. §-a az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdése alapján, míg a 142. § (1)–(3) bekezdése, a (7) bekezdés a)–c) és f)–h) pontjai és (8) bekezdése pedig az Alaptörvény 38. cikk (1) bekezdése alapján.
- [30] Az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. álláspontja szerint a Fétv. 1. §-a szerint a törvény az Fftv. szerinti mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek és tanyák forgalmával kapcsolatos jogügyletekre, jogviszonyokra, eljárásokra, az azokban résztvevő természetes személyekre és gazdálkodó szervezetekre, valamint az eljáró hatóságokra és a helyi földbizottságra vonatkozó rendelkezéseket állapít meg. A Fétv. 107. §-a alapján sarkalatosnak minősülő Fétv. 1. §-a a földdel kapcsolatos jogviszonyokat, így a haszonbérleti jogviszonyt is magába foglalja, tehát e jogviszony is sarkalatos szabályozási tárgykörnek minősül.
- [31] Az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. álláspontja szerint a Fétv. támadott 50/A. §-ának és 110/A. §-ának rendelkezései ellentétesek az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdésében foglaltakkal, mivel az Fftv. 71. §-a szerinti sarkalatosság, illetve a Fétv. 107. §-a alapján a Fétv. 1. § szerinti sarkalatosság követelményébe ütköző módon kerültek elfogadásra. Az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdése alapján a termőföld hasznosításának feltételeit sarkalatos törvény határozza meg. Az Alaptörvény tehát a fenti szabályozási tárgykört sarkalatos szabályozási tárgykörnek minősítette. A termőföld hasznosításának szabályozási tárgykörébe beletartozik a termőföld haszonbérlete is, áll az indítványokban.
- [32] 13.3. Az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. előadta, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény és a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény módosításáról szóló 2015. évi CCXX. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 2. §-ával a Fétv.-be iktatott 50/A. §-a a haszonbérleti szerződés módosításáról rendelkezik. E módosítás nem a földhasználati jogosultság időtartamának meghosszabbítására, illetve a haszonbér mértékének csökkentésére irányul, hanem a haszonbérleti díj emelésére, illetve – elvileg – nem kizárólag a haszonbér mértékének csökkentésére. A Módtv. 3. §-ával a Fétv.-be iktatott 110/A. § pedig a Fétv. 50/A. § rendelkezéseit arra az új haszonbérleti szerződésre is alkalmazni rendeli, amely a Módtv. hatálybalépése előtt megkötött – illetve akár a hatálybalépés előtt, akár azt követően meghosszabbított –, a Módtv. hatálybalépését követően a föld tulajdonjogának átruházása folytán a haszonbérbe adó tulajdonos személyében bekövetkezett változásra tekintettel szerződésátruházás miatt megszűnt haszonbérleti szerződés helyébe lépett. A Módtv. 1. §-ával a Ptké. 53/C. §-ába iktatott rendelkezés pedig a haszonbérleti szerződést a bekövetkezett alanyváltozás következtében a szerződésből kilépő és a szerződésben maradó fél tekintetében megszűntnek, a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél tekintetében pedig új szerződésnek tekinti.

- [33] Az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. álláspontja szerint a Módtv. rendelkezéseivel a Fétv.-be és a Ptké.-be iktatott szabályozás sérti az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdését. Az Országgyűlés a Módtv.-t egyszerű többséggel fogadta el. A Módtv. által a Fétv.-be iktatott jogszabályi rendelkezések azonban sarkalatos szabályozási tárgyköröket érintenek. A Fétv. 50/A. §-a a haszonbérleti szerződés módosításáról (haszonbérleti díj emelése) rendelkezik. Az Fftv. hatálybalépése előtt kötött haszonbérleti szerződések módosítására az Fftv. sarkalatosnak minősülő 70. § (1) bekezdése rendelkezik, előírva az Fftv. hatálybalépése előtti jogszabályi rendelkezések alkalmazását. A haszonbérleti szerződéseket érintő rendelkezések módosítása tehát sarkalatos szabályozási tárgykörbe tartozik, mely sarkalatossági követelményt a Módtv. 2. §-ának elfogadása megsértette. Az új magyar földforgalmi szabályozás értelmében a haszonbérleti jogviszony szintén sarkalatos szabályozási tárgykörbe tartozik, mind az Fftv. sarkalatos törvényi jellegére, mind a Fétv. 1. §-ára tekintettel. A Módtv. 3. §-ával a Fétv. 110/A. §-ába iktatott jogszabályi rendelkezés a Ptké. 53/C. § (2) bekezdése alapján új szerződésnek minősülő haszonbérleti szerződésre vonatkozik. Mivel azonban a fentiek alapján a haszonbérleti jogviszony sarkalatos szabályozási tárgykörbe tartozik, így e sarkalatossági követelményt a Módtv. 3. §-ának elfogadása is megsértette. A Módtv. 2–3. §-ai tehát az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdése alapján sarkalatos törvényi szabályozást igényeltek volna, e rendelkezések azonban csak egyszerű többséggel kerültek elfogadásra.
- [34] 14. Az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének állított sérelme körében az alábbiakra hivatkozott: a Módtv. 1. §-a által a Ptké.-be iktatott 53/C. § a Ptké. hatálybalépése előtt megkötött szerződések esetében – amennyiben azokban a Ptké. hatálybalépését követően alanyváltozás történik – a szerződésben maradó és a szerződésbe belépő fél vonatkozásában a szerződést új szerződésnek minősíti. A korábbi kötelmi viszonyok létrehozásakor irányadó jogszabályi rendelkezések a szerződő felek jogviszonyára már nem irányadóak. Az alanyváltozás következtében a szerződésben maradó fél tekintetében olyan kötelezettségek keletkezhetnek, amelyekkel a jogviszony létrehozásának időpontjában nem számolhatott. A szerződésben maradó félre a Módtv. 2–3. §-aival a Fétv.-be iktatott 50/A. § és 110/A. § vonatkozik, mely jogszabályi rendelkezések a szerződésben maradó fél tekintetében egyértelműen terhesebbek, mint amelyek a jogviszony keletkezésekor hatályban voltak. A Módtv. 1–3. §-ai rendelkezései tehát tiltott, visszamenőleges hatályú jogszabályi előírások, melyek a Ptké. hatálybalépését megelőzően létrejött haszonbérleti jogviszonyokat egyértelműen a haszonbérelő hátrányára változtatják meg.
- [35] Az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. kiemelte, hogy a Módtv. rendelkezéseit a hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell, ugyanis a korábban, a Ptké. hatálybalépése előtt létrejött haszonbérleti szerződéseket minősíti át – alanyváltozás miatt – új haszonbérleti szerződéské, s rendeli alkalmazni rájuk a szerződésben maradó haszonbérelő tekintetében hátrányos, a haszonbérleti díj egyoldalú, új tulajdonos részéről történő emelésére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket (Fétv. 50/A. §, 110/A. §).
- [36] Mindezekre tekintettel a Módtv. rendelkezéseivel a Ptké.-be és a Fétv.-be iktatott jogszabályi rendelkezések (a Fétv. 50/A. §-a és 110/A. §-a, valamint a Ptké. 53/C. § (2) bekezdése) az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe ütköznek, sértik a jogbiztonság követelményének részét képező visszaható hatályú jogalkotás tilalmának elvét.
- [37] 15. Az indítványozó II. álláspontja szerint a Módtv. 1. §-a által a Ptké.-be iktatott 53/C. § a Ptké. hatálybalépése előtt megkötött szerződések esetében – amennyiben azokban a Ptké. hatálybalépését követően alanyváltozás történik – a szerződésben maradó és a szerződésbe belépő fél vonatkozásában a szerződést új szerződésnek minősíti. Így a korábbi kötelmi viszonyok létrehozásakor irányadó jogszabályi rendelkezések a szerződő felek jogviszonyára már nem irányadóak. Az alanyváltozás következtében a szerződésbe belépő fél tekintetében olyan kötelezettségek keletkezhetnek, amelyekkel a jogutódként a szerződésbe belépő felet az eredeti kötelmi jogviszony létrehozásának időpontjában hatályos jogszabályi és szerződéses rendelkezések figyelembe vételével – a Ptké. 50. § (1) bekezdése alapján – nem kellene, hogy terhelje. A szerződésbe belépő félre viszont a Módtv. 2–3. §-aival a Fétv.-be iktatott 50/A. § és 110/A. § vonatkozik, amely jogszabályi rendelkezések a szerződésbe belépő fél tekintetében egyértelműen terhesebbek, mint a jogviszony keletkezésekor hatályban volt rendelkezések. E körben az indítványozó bíró utalt a Fétv. 50/A. § (2) bekezdésében foglaltakra, amely jogszabályi kötelezettséggé teszi azt, hogy a haszonbérleti szerződés módosításához irányuló kezdeményezéshez csatolni kell az igazságügyi szakértői véleményt a piaci haszonbérleti díj mértékéről. Egy igazságügyi szakértői vélemény beszerzése a haszonbérleti szerződés módosítását kezdeményező fél részéről nyilvánvaló költségek-

kel bír, megállapítható tehát, hogy a Fétv. 50/A. § (2) bekezdése olyan többletkötelezettségekkel jár, amely a kötetmi jogviszony létrejöttének időpontjában a szerződő felet (haszonbérbeadót) nem terhelte, áll az indítványban. Az indítványozó hivatkozott a Ptk. 6:211. §-ára is.

- [38] Az indítványozó II. álláspontja szerint a Fétv. 50/A. §-ának, 110/A. §-ának, valamint a Ptké. 53/C. §-ának rendelkezései ezáltal tiltott visszamenőleges hatályú jogalkotásnak minősülnek, amelyek a Ptké. hatálybalépését megelőzően létrejött haszonbérleti jogviszonyokat a haszonbérbeadó hátrányára változtatják meg. A Módtv. rendelkezéseit ugyanis a hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell, ugyanis a korábban, a Ptké. hatálybalépése előtt létrejött haszonbérleti szerződéseket minősíti át – alanyváltozás miatt – új haszonbérleti szerződéseké, és rendeli alkalmazni rájuk a haszonbérbeadó többletkötelezettségeként jelentkező, haszonbérleti díjemelésre vonatkozó kógens rendelkezéseket. Mindezekre tekintettel a Fétv. 50/A. §-ának, 110/A. §-ának, valamint a Ptké. 53/C. §-ának rendelkezései az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe és T) cikk (1) bekezdésébe ütköznek, sértik a jogbiztonság követelményének részét képező visszaható hatályú jogalkotás tilalmának elvét.

II.

- [39] 1. Az Alaptörvénynek az indítványokban hivatkozott, és az alkotmányossági vizsgálat során figyelembe vett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„P) cikk (2) A termőföld és az erdők tulajdonjogának megszerzése, valamint hasznosítása (1) bekezdés szerinti célok eléréséhez szükséges korlátait és feltételeit, valamint az integrált mezőgazdasági termelés-szervezésre és a családi gazdaságokra, továbbá más mezőgazdasági üzemekre vonatkozó szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.”

„T) cikk (1) Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvény és az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg. Sarkalatos törvény eltérően is megállapíthatja az önkormányzati rendelet és a különleges jogrendben alkotott jogszabályok kihirdetésének szabályait.”

„T) cikk (4) A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”

„38. cikk (1) Az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon. A nemzeti vagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétel. A nemzeti vagyon megőrzésének, védelmének és a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit sarkalatos törvény határozza meg.”

- [40] 2. Az indítványok által támadott jogszabályi rendelkezések:

„Ptké. 53/C. § (1) Ha a Ptk. hatálybalépése előtt kötött szerződésből származó valamennyi jog és kötelezettség Ptk. hatálybalépését követően jogszabály rendelkezése alapján száll át másra, úgy erre a Ptk. 6:211. §-át kell alkalmazni.

(2) Az (1) bekezdés szerinti esetben a szerződésből kilépő és a szerződésben maradó fél tekintetében a szerződést megszüntnek, a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél tekintetében pedig a szerződést az átszálló valamennyi jog és kötelezettség vonatkozásában a jogszabály rendelkezése alapján létrejött új szerződésnek kell tekinteni.”

„Fétv. 50/A. § (1) A legalább 10 éves időtartamú haszonbérleti szerződés esetében a szerződő felek bármelyike az e §-ban foglaltak szerint a szerződéskötést követő 5 év elteltével – ha a haszonbérleti szerződés időtartama meghosszabbítás folytán éri el a 10 éves időtartamot, a meghosszabbítás időpontjától számított 5 év elteltével –, majd az első kezdeményezést követően 5 évente kezdeményezheti a haszonbérleti szerződés módosítá-

sát a haszonbérleti díjnak a kezdeményezéskor irányadó helyben szokásos piaci haszonbérleti díjra való módosítása érdekében, feltéve, hogy a haszonbérleti szerződés időtartamából legalább még 5 év van hátra.

(2) A kezdeményezésben a piaci haszonbérleti díj mértékét igazságügyi szakértői vélemény alapján kell megállapítani. A haszonbérleti szerződés módosítására irányuló kezdeményezéshez csatolni kell az igazságügyi szakértői véleményt.

(3) Ha a kezdeményezésben megjelölt piaci haszonbérleti díj mértéke a haszonbérleti szerződés szerinti haszonbérleti díj mértékétől legalább 20%-kal tér el, az ellenérdekű fél a kezdeményezés kézhezvételétől számított 30 napos jogvesztő határidőn belül a haszonbérleti szerződést a gazdasági év végére felmondhatja.

(4) Ha az ellenérdekű fél a kezdeményezéssel nem ért egyet, de a (3) bekezdésben foglaltak alkalmazására nincs mód, vagy azzal nem kíván élni, a kezdeményezés kézhezvételétől számított 30 napos jogvesztő határidőn belül a bíróságtól kérheti a piaci haszonbérleti díj meghatározását; ellenkező esetben a haszonbérleti díjat a kezdeményezésben megjelölt mértékben módosítottak kell tekinteni.

(5) Ha a bíróság által meghatározott haszonbérleti díj mértéke a korábbi haszonbérleti díj mértékétől legalább 20%-kal tér el, az ellenérdekű fél a bíróság határozatának jogerőre emelkedésétől számított 30 napos jogvesztő határidőn belül a haszonbérleti szerződést a gazdasági év végére felmondhatja.

(6) A felek az (1) bekezdésben szereplő, első szerződés módosítási kezdeményezésre előírt, továbbá az azt követő szerződés módosítási kezdeményezések közötti időtartamot, valamint a szerződés módosítási kezdeményezés feltételeként előírt, a szerződés időtartamából hátralevő időtartamot 5 évnél rövidebb időtartamban is megállapíthatják. E § rendelkezéseitől a felek egyebekben érvényesen nem térhetnek el."

„Fétv. 110/A. § A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény és a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény módosításáról szóló 2015. évi CCXX. törvénnyel (a továbbiakban: Módtv.) megállapított 50/A. § rendelkezéseit arra az új haszonbérleti szerződésre is alkalmazni kell, amely a Módtv. hatálybalépése előtt megkötött – illetve akár a hatálybalépés előtt, akár azt követően meghosszabbított –, a Módtv. hatálybalépését követően a föld tulajdonjogának átruházása folytán a haszonbérbe adó tulajdonos személyében bekövetkezett változásra tekintettel szerződésátruházás miatt megszűnt haszonbérleti szerződés helyébe lépett. Ebben az esetben az 50/A. § szerinti első kezdeményezés joga tekintetében irányadó időtartamba a szerződésátruházással megszűnt szerződés eltelt időtartamát is be kell számítani.”

III.

- [41] A bírói kezdeményezések részben nem megalapozottak, részben érdemi elbírálásra alkalmatlanok.
- [42] 1. Az Alkotmánybíróságnak a bírói kezdeményezések alapján mindenekelőtt azt kellett vizsgálnia, hogy azok megfelelnek-e a törvényben előírt feltételeknek. Az Abtv. 25. §-a szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezheti az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b)* pontja alapján az Alkotmánybíróságnál jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította. Az eljáró bíró tehát csak azon jogszabály, illetve jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására tehet indítványt, amelyet a konkrét ügy elbírálása során kifejezetten alkalmaznia kell.
- [43] Az Alkotmánybíróság emlékeztet arra, hogy a 3058/2015. (III. 31.) AB végzésében (a továbbiakban: Abh.) a korábbi döntéseiben kifejtettekét összefoglalva fejtette ki részletesen az eljárást kezdeményező indítványokkal szemben a jogszabályok által elvárt, azok érdemi elbírálásra alkalmasságát meghatározó feltételek értelmezését.
- [44] Az Abtv. 52. § (4) bekezdése szerint az alkotmánybírósági eljárás feltételeinek fennállását az indítványozónak kell igazolnia. Ebből következően, ha a kezdeményező bíró nem állítja, hogy a támadott normát az ügyben alkalmazni kellene, vagy nem mutat rá az alkotmányellenesnek vélt norma és az egyedi ügy kapcsolatára oly módon, hogy az összefüggés az Alkotmánybíróság számára az indítvány tartalmából egyértelműen megállapítható legyen, az alkotmánybírósági eljárás lefolytatásának – az adott norma vonatkozásában – nincs helye.

- [45] Az indítványozók által hivatkozott Módtv. a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 12. §-a alapján 2016. január 7. napjától, vagyis az indítványok 2017. március 3-ai, 2017. május 16-ai, 2017. június 12-ei, 2017. július 4-ei, illetve 2017. augusztus 1-jei benyújtását megelőzően hatályát veszítette.
- [46] 1.1. Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben megállapította, hogy az indítványozó bírák – részben – olyan jogszabályi rendelkezések (Fétv. 50/A. §, 110/A. §) felülvizsgálata iránt terjesztették elő indítványukat, amelyet az előtűk folyamatban lévő eljárásban alkalmazniuk kell.
- [47] Az indítványok ugyanis rögzítik: a Módtv. 3. §-ával a Fétv.-be iktatott 110/A. § a Fétv. 50/A. § rendelkezéseit arra az új haszonbérleti szerződésre is alkalmazni rendeli, amely a Módtv. hatálybalépése előtt megkötött – illetve akár a hatálybalépés előtt, akár azt követően meghosszabbított –, a Módtv. hatálybalépését követően a föld tulajdonjogának átruházása folytán a haszonbérbe adó tulajdonos személyében bekövetkezett változásra tekintettel szerződésátruházás miatt megszűnt haszonbérleti szerződés helyébe lépett.
- [48] 1.2. Az Alkotmánybíróság már korábbi határozataiban is megállapította, hogy a bírói kezdeményezés mint normakontroll „egyedi vagy konkrét” jellege az absztrakt utólagos normakontrollhoz képest annyiban szűkebb, hogy az indítványozó bírő csak az ügyben alkalmazott jogszabályt támadhatja meg és részletesen meg kell indokolnia, hogy valóban kell azt az adott ügyben alkalmaznia. Csak ezzel biztosítható ugyanis a kezdeményezés egyedi – konkrét – normakontroll jellege” {3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [7], 3058/2015. (III. 31.) AB végzés Indokolás [22]}.
- [49] A Ptké. 53/C. §-ának alaptörvény-ellenességét az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. csupán állította, ugyanakkor nem adták részletes indokát annak, hogy támadott jogszabályi rendelkezést miért kell valóban az adott ügyben alkalmazniuk. Az indítványozó bírók az indítvány mellékleteként megküldték az Alkotmánybíróság részére a felperesek által a kifogásolt rendelkezés alaptörvény-ellenességének alátámasztására készített előkészítő iratot, de az nem képezi az indítvány részét, mivel nem a bíráknak az általuk alkalmazott jogszabály alaptörvény-ellenességéről kialakított álláspontját rögzíti [hasonlóan döntött az Alkotmánybíróság az Abh.-ban]. Ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványok a Ptké. 53/C. §-a állított alaptörvény-ellenessége vonatkozásában nem felelnek meg az Abtv. 25. §-ában, valamint az 52. § (1) és (1b) bekezdéseiben előírt, az Abh.-ban értelmezett feltételeknek. E tartalmi követelmény hiányában az indítványok ezen részükben érdemben nem bírálhatók el.
- [50] 1.3. Az indítványozó II. kezdeményezésének vizsgálata során Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bírói kezdeményezés a Ptké. 53/C. §-a alaptörvény-ellenességét állító részében nem felel meg az Abtv. 52. §-ában meghatározott tartalmi követelményeknek, amelyek szerint az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia. Az Abtv. 52. § (1b) bekezdése szerint a kérelem – többek között – akkor határozott, ha egyértelműen megjelöli az indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabály, jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével, vagyis nem elegendő az Alaptörvény egyes rendelkezéseire hivatkozni, az indítványban meg kell indokolni, hogy az Alaptörvény egyes felhívott rendelkezéseit a megsemmisíteni kért jogszabály miért és mennyiben sérti. {3201/2013. (X. 31.) AB határozat, Indokolás [35]} Az indítvány nem indokolja meg a Ptké. támadott rendelkezésére vonatkozóan azt, hogy miért sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt visszaható hatályú jogalkotás tilalmát. A jelen ügyben az indítvány az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését nevesíti ugyan, mint megsértett rendelkezést, de ezt követően csak a folyamatban lévő konkrét ügy egyedi jogalkalmazási kérdéseit számba véve fogalmaz meg bíráló észrevételeket, és nem terjeszt elő releváns alkotmányjogi érvelést az Alaptörvény ezen rendelkezésének állított sérelmével összefüggésében [hasonlóan döntött az Alkotmánybíróság a 3009/2012. (VI. 21.) AB határozatban]. A fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány ezen részében nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében foglalt feltételnek.
- [51] Az Abtv. 52. § (4) bekezdése értelmében az alkotmánybírósági eljárás feltételeinek fennállását az indítványozónak kell igazolnia. Az Abtv. 52. § (2) bekezdése szerint a vizsgálat kizárólag a megjelölt alkotmányossági kérelemre korlátozódik. Mivel a bírói indítvány a fentiekben kifejtett okokból nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontjában foglalt és az Abh.-ban értelmezett feltételnek, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy e tartalmi követelmény hiányában az indítvány ezen részében érdemben nem bírálható el.
- [52] Az indítványozó II. a támadott jogszabályi rendelkezésekkel összefüggésben hivatkozott az Alaptörvény T) cikk (1) bekezdésének sérelmére. Az indítványozó II. az Alaptörvény ezen rendelkezésének állított sérelmével ösz-

szefüggésben önálló alkotmányjogi érvelést nem terjesztett elő, a hivatkozott alaptörvényi rendelkezés sérelmét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmével összefüggésben, azon keresztül állította. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság ezen indítványi elem érdemi vizsgálatát mellőzte.

- [53] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság érdemben kizárólag az Fétv. 50/A. §-a és 110/A. §-a alaptörvényellenességét vizsgálta a továbbiakban, mivel az indítványok csupán ezen jogszabályi rendelkezések vonatkozásában tartalmaznak határozott kérelmet, illetve indokolást a konkrét ügyben való alkalmazást érintően.
- [54] 2. A Fétv. támadott rendelkezéseinek közjogi érvénytelenségét az indítványozó I., az indítványozó III., az indítványozó IV., az indítványozó V. és az indítványozó VI. az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdésének, valamint 38. cikk (1) bekezdésének sérelmére alapozva állítja. Érvelésük szerint azoknak a szabályoknak, amelyek a termőföld hasznosításának – eladásának és bérbeadásának – kérdéseire vonatkoznak, az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdése alapján sarkalatos szabályoknak kell lenniük, melyek elfogadásához a szavazáson jelen levő országgyűlési képviselők kétharmadának igen szavazatára van szükség. A támadott rendelkezéseket azonban az Országgyűlés egyszerű többséggel fogadta el.
- [55] Az Alkotmánybíróság – az indítványozó bírók által is hivatkozott – korábbi határozatában [16/2015. (VI. 5.) AB határozat] már részletesen vizsgálta az állami földvagyonnal kapcsolatos törvényi rendelkezések sarkalatosságának, és ezzel összefüggésben közjogi érvénytelenségének kérdését. Ennek során megállapította, hogy a sarkalatos törvények körét az Alaptörvény két módon határozza meg. Egyrészt bizonyos tárgykörök esetében – mintegy általános jelleggel – mondja ki, hogy e tárgyköröket, esetleg ezek „részletes szabályait” sarkalatos törvény határozza meg. [pl. G) cikk (4) bekezdés, I) cikk (4) bekezdés, L) cikk (3) bekezdés, P) cikk (1) bekezdés, VII. cikk (5) bekezdés, VIII. cikk (4) bekezdés, IX. cikk (6) bekezdés, XXIX. cikk (3) bekezdés XXXI. cikk (3) bekezdés, 2. cikk (1) bekezdés, 4. cikk (5) bekezdés, 24. cikk (9) bekezdés, 31. cikk (3) bekezdés, stb.] Másrészt egyes esetekben az Alaptörvény ezeken belül külön is megnevez néhány kifejezetten sarkalatos szabályozási tárgyat [pl. G) cikk (1) bekezdés (magyar állampolgárság keletkezésének, megszűnésének esetei), T) cikk (1) bekezdés (egyes jogszabályok kihirdetésének szabályai), VII. cikk (2) bekezdés (vallási közösségek működésének szervezeti formája), XXIII. cikk (4) bekezdés (választójog teljességének magyarországi lakóhelyhez kötése), XXIX. cikk (3) bekezdés (nemzetiségként való elismerés feltételéhez kötése), 4. cikk (2) bekezdés (országgyűlési képviselők összeférhetetlenségének egyes esetei)].
- [56] A sarkalatosság követelménye [amihez az indítványokban is hivatkozott T) cikk (4) bekezdése alapján a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges] tehát nem egyes törvényekre, hanem kifejezetten szabályozási (törvényhozási) tárgykörökre vonatkozik. Számos törvény tekintetében a jogalkotó azt a megoldást választotta, hogy sarkalatos törvény vagy sarkalatos rendelkezéseket is tartalmazó törvény esetében a záró rendelkezések között kimondja, hogy a törvény egészét, illetve mely rendelkezéseit tekinti sarkalatosnak.
- [57] Ha egy szabályozási tárgykőről az Alaptörvény alapján megállapítható, hogy kizárólag sarkalatos törvénnyel szabályozható, úgy az egyszerű többséggel elfogadott szabályozás közjogi érvénytelenséget eredményez.
- [58] Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése értelmében a termőföld a nemzet közös öröksége, melynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam kötelessége. A (2) bekezdés értelmében az e cél eléréséhez szükséges korlátokat és feltételeket sarkalatos törvény határozza meg. Az Alaptörvény 38. cikk (1) bekezdése értelmében „az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon.” A nemzeti vagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele. A nemzeti vagyon megőrzésének, védelmének és a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit sarkalatos törvény határozza meg.” Az Alaptörvény általános jellegű megfogalmazásából adódóan értelmezés útján csak esetről esetre állapítható meg az, hogy a konkrét jogszabályhely tekintetében a sarkalatosság követelménye fennáll-e, és hogy a szóban forgó szabályozási tárgy mely elemeire terjed ki [vö. 13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [104]].
- [59] Az Alaptörvény P) cikkében foglalt rendelkezés célja a nemzeti erőforrások (köztük a termőföld) kiemelt védelmének a biztosítása, a termőföld és az erdők tulajdonjoga megszerzésének a korlátainak és feltételeinek e cél elérését kell szolgálniuk. A „korlátok” és a „feltételek” a tulajdonjog megszerzése vonatkozásában kifejezetten földforgalmi jellegűek, melyek célja az (1) bekezdésben írt védelem garantálása. Hangsúlyozandó: az alkotmányozó a természeti erőforrások védelmének teljes szabályozását nem utalta sarkalatos törvényhozási körbe, csupán a P) cikk (2) bekezdésében meghatározott, a tulajdonjog megszerzésével (és hasznosításával) kapcsola-

tos egyes kérdéseket (korlátokat és feltételeket tartalmazó előírásokat). Az e bekezdésben felsorolt mezőgazdasági gazdálkodási formákat is csak a természeti erőforrások, különösen a termőföld védelmének követelményei körében emelte be a sarkalatos szabályozási tárgykörök közé a jogalkotó, ez azonban nem jelenti a teljes mezőgazdaság e tárgykörbe emelését {16/2015. (VI. 5.) AB határozat, Indokolás, [39]–[43],[53]}.

- [60] A Fétv. támadott rendelkezései (50/A. §, 110/A. §) a haszonbérleti szerződésekre vonatkozó szabályokat tartalmaznak. A föld használatára és hasznosítására vonatkozó alapvető rendelkezéseket az Fftv. IV. Fejezete tartalmazza. A törvény egésze – annak 71. §-a szerint – az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdésére figyelemmel sarkalatosnak minősül. A termőföld védelmével kapcsolatos, a termőföld használatával összefüggő alapvető kérdéseket tehát a jogalkotó a sarkalatos törvényben szabályozta, míg a földhasználati szerződések részletszabályait a jelen alkotmányossági vizsgálat tárgyát is képező Fétv. IX. Fejezetében (az 50–68. §-okban) foglalt rendelkezések tartalmazzák. A törvény egésze nem igényel minősített többséget, a Fétv. 107. §-a egyenként sorolja fel a törvény azon rendelkezéseit, amelyek sarkalatosnak minősülnek. Ezek között a földhasználati szerződések köréből pusztán az alhaszonbérlet szabályai (64–65. §-ok) és az ökológiai gazdálkodási célú előhaszonbérleti jog gyakorlásának szabályai (55/A. §) azok, amelyek az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdése alapján sarkalatosnak minősülnek.
- [61] Az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdése alapján sarkalatos Fftv. 2014. január 1-től hatályos 38. § (2) bekezdése a Fétv rendelkezéseit (is) kifejezetten alkalmazni rendeli a haszonbérletre, tehát a támadott Fétv.-beli szabályok alkalmazása sarkalatos törvényben adott felhatalmazáson alapul. A szabályozás tehát a kötelmi viszonyra [jelen esetben a haszonbérletre] vonatkozó szerződés részletszabályait a Fétv, valamint a Ptk. szabályozási körébe utalja [Fftv. 38. § (2) és (3) bekezdés]. Ugyanakkor egyrészt a törvényben megalkotott részletszabályok tényleges tartalma tekintetében az Alaptörvény szabályai kötik az Országgyűlést {vö. 16/2015. (VI. 5.) AB határozat, Indokolás [48]}, másrészt az Alkotmánybíróság – vonatkozó indítvány alapján – esetről esetre dönt arról, hogy valamely szabályozási tárgykör kizárólag sarkalatos törvénnyel szabályozható-e.
- [62] Jelen ügyben ez az alábbiakat jelenti.
- [63] A teljes egészében sarkalatos Fftv. az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdésében foglaltaknak eleget téve, meghatározza – többek között – a termőföld vonatkozásában a tulajdonba, illetve a használatba adás alapvető közjogi feltételeit és korlátait.
- [64] A Fétv.-ben meghatározott részletszabályok az Fftv.-ben szabályozott, az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdésében előírt sarkalatos követelmények érvényesüléséhez szükséges előírásokat tartalmaznak. Az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdése nem követeli meg kifejezetten ezen, a felek közötti magánjogi jogviszonyokat érintő speciális előírásoknak [jelen esetben a haszonbérleti szerződésre vonatkozó részletszabályoknak] a sarkalatos szabályozás tárgykörébe történő bevonását. Ezen részletszabályok meghatározása tehát az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdése alapján nem igényel sarkalatosítást. Az Fftv. és a Fétv. rendelkezéseinek összevetése alapján megállapítható, hogy a haszonbérleti szerződésre vonatkozó szabályok tekintetében a sarkalatos és a sarkalatosítást nem igénylő szabályozási tárgyak köre egyértelműen elkülönül.
- [65] Az Fftv. 50/A. §-ának rendelkezései a haszonbérleti díjnak a mindenkori, helyben szokásos piaci haszonbérleti díj mértékéhez igazíthatóságának módjával, a felek ezzel összefüggő szerződéstől való elállásának jogával, és az ilyenkor követendő eljárással kapcsolatos részletszabályokat tartalmazzák. Ugyan nem eleve kizárt, hogy a haszonbérleti díjjal kapcsolatos előírások az Alaptörvény P) cikkével összefüggésben annak esetleges sérelmét okozhassák, azonban ez csak rendkívül kivételes esetben, például olyankor lenne elképzelhető, ha a törvény olyan, kötelezően alkalmazandó, a gazdaságos földhasználatot ellehetetlenítő díjmérték alkalmazását írná elő, ami a P) cikkben írt védelemmel, fenntartással, végső soron pedig a sarkalatos Fftv.-ben is rögzített fenntartható földhasználat, a termelés természeti feltételeinek és a kultúrtáj védelmének szempontjaival kapcsolatos célok érvényesülését lehetetlenítené el. Az Alkotmánybíróság szerint azonban a haszonbérleti díjak mértéke – ezen szélsőséges esetek kivételével – az Alaptörvény P) cikkében foglalt előírásokkal közvetlen összefüggésben nem áll. A beadványokkal érintett törvényi rendelkezések célja megállapíthatóan a már megkötött haszonbérleti szerződésekben résztvevő felek között a haszonbérleti díj tekintetében korábban létrejött megállapodás bizonyos időközönkénti felülvizsgálatára, módosítására vonatkozó lehetőség szabályait tartalmazza. Az a tény, hogy ez bizonyos esetekben pusztán az időmúlás következtében a piaci viszonyokban végbenő változások okán szükségessé válhat, nem a P) cikkből következő célokkal, hanem elsődlegesen a felek gazdasági érdekeivel összefüggő, alkotmányosan is figyelembe vehető körülmény. Az Fftv. 50/A. §-ának rendelkezései éppen az ezen (kényszerű) szerződésmódosításokkal összefüggő, mind tartalmi (a helyben szokásos piaci viszonyokhoz kötöttség), mind eljárási (igazságügyi szakértői vélemény kötelezővé tétele, bírósági díjmeg-

határozás lehetősége) szempontból garanciális elemeket tartalmazó szabályokat tartalmazzák, amelyek a fent kifejtettek okán az Alaptörvény P) cikkének rendelkezéseivel közvetlen összefüggésben nem állnak, így tartalmi okokból az ott foglalt sarkalatosság követelménye alá sem vonhatóak.

- [66] A haszonbérlet fentiek szerinti részletszabályai tehát az Alaptörvény rendelkezései alapján nem minősülnek sarkalatos törvényi szabályozásra tartozó kérdéseknek.
- [67] Az a körülmény tehát, hogy a (hatályát veszített) Módtv. nem a sarkalatos törvényekre előírt módon egészítette ki a Fétv.-nek a haszonbérleti szerződésekre vonatkozó különös rendelkezéseit, valamint határozta meg a Fétv. 110/A. §-át, nem sérti az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdését és 38. cikk (1) bekezdését, a támadott rendelkezések tehát emiatt közjogilag érvénytelennek nem tekinthetők. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság az indítványokat ezekben a részükben elutasította.
- [68] 3. Az indítványozók szerint a Fétv. támadott rendelkezései beavatkoznak a már fennálló földbérleti jogviszonyokba, azok a szerződésben maradó félre egyértelműen terhesebbek, mint a jogviszony keletkezésekor, továbbá a haszonbérleti jogviszonyokat a haszonbérelő hátrányára változtatják meg, figyelemmel a haszonbérleti díj egyoldalú, az új tulajdonos általi emelésének lehetőségére. Az indítványozók érvelése szerint a Fétv. támadott rendelkezései a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába, így az Alaptörvénynek a jogállamiság követelményét előíró B) cikk (1) bekezdésébe ütköznek.
- [69] Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban már megfogalmazta – azóta is töretlennek tekintett – álláspontját a visszamenőleges hatályú jogalkotásra vonatkozóan, mely szerint valamely jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.
- [70] Fő szabályként – ha más alkotmányos alapjog, elv, vagy érték érvényesülése azt nem követeli meg – a tartós jogviszonyokon belül már végbement, lezárt jogi cselekményekre a jogalkotó által újonnan megalkotott szabályok nem alkalmazhatóak, azonban önmagában az nem ütközik a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába, ha a jogalkotó a jövőre nézve tartós jogviszonyt alakít át, vagy szüntet meg.
- [71] Ugyanakkor a jogbiztonságból fakadó visszaható hatályú jogalkotás tilalma nem feltétlen, hanem kizárólag a jogalanyok helyzetét elnehezítő (*ad malam partem*) jogalkotásra irányadó [110/2009. (XI. 18.) AB határozat, ABH 2009, 971, 984.]. Nem terjed ki továbbá a tilalom a jogszabályok módosíthatóságának időbeli korlátaira. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ugyanis „[ö]nmagában az, hogy az állampolgárok másként cselekedtek volna, ha előre láthatták volna a jogszabály módosítását, nem ad módot a jogbiztonság címén az alkotmányellenesség megállapítására. A visszaható hatályú jogalkotás tilalmának ilyen kiterjesztő értelmezése alkotmányjogilag indokolhatatlan” [elsőként lásd: 55/1994. (XI. 10.) AB határozat, ABH 1994, 305., hasonlóan lásd: 174/B/1999. AB határozat, ABH 2005, 870, 878.] [16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [32]]. Abból következően, hogy „a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma nem abszolút érvényű, következik az, hogy egyértelműen élhet ezzel a jogalkotó akkor, amikor új jogosultságot állapít meg, meglévő jogosultságot terjeszt ki, vagy valamely jog korlátozását oldja fel” [10/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [18]].
- [72] A Fétv. vizsgált rendelkezései kétségtől eltekintve a hatálybalépésük előtt már létrejött tartós jogviszonyokra irányadó szabályokat tartalmazzák, amikor lehetővé teszik azt, hogy a legalább 10 éves időtartamú haszonbérleti szerződés esetében a szerződéskötést követő 5 év elteltével a szerződő felek bármelyike kezdeményezheti a haszonbérleti szerződés módosítását a haszonbérleti díjnak a helyben szokásos piaci haszonbérleti díjra való módosítása érdekében. A kifogásolt törvényi rendelkezések ugyanakkor a kihirdetésüket megelőző időre nem állapítanak meg új kötelezettséget, és nem nyilvánítanak valamely magatartást jogellenessé. A korábban már megkötött hosszabb időtávra szóló szerződések – bizonyos feltételek mellett – módosításának lehetőségét törvénybe foglalt rendelkezések a vizsgált esetben nem tekinthetők a jogalanyok helyzetét elnehezítő (*ad malam partem*) jogalkotásnak, tekintettel arra, hogy egy olyan új jogosultságot biztosítanak a szerződő felek számára, amellyel azok mindegyike élhet. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Fétv. vizsgált rendelkezései nem ütköznek a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmába, így nem sértik az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglaltakat. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság az indítványokat ezekben a részükben is elutasította.

IV.

- [73] 1. Az Alkotmánybíróság a vizsgált jogszabályi rendelkezések alaptörvény-ellenessége hiányában a Fétv. 50/A. §-ának, valamint 110/A. §-ának a Sárvári Járásbíróság előtt a 19.P.20.568/2016. számon folyamatban lévő

ügyben, az Esztergomi Járásbíróság előtt a 22.P.21.003/2016. számon folyamatban lévő ügyben, a Tatabányai Járásbíróság előtt a 13.P.21.689/2016. számon folyamatban lévő ügyben, a Szombathelyi Járásbíróság előtt a 18.P.20.347/2017. számon folyamatban lévő ügyben, a Szombathelyi Járásbíróság előtt a 18.P.20.413/2017. számon folyamatban lévő ügyben és a Tatabányai Járásbíróság előtt a 13.P.20.891/2017. számon folyamatban lévő ügyben való alkalmazásának kizárására vonatkozó bírói kezdeményezéseket elutasította.

- [74] 2. A Ptké. 53/C. §-a tekintetében a támadott jogszabályi rendelkezésnek a konkrét ügyben való alkalmazásának szükségességét az indítványozók részletesen nem indokolták, illetve nem terjesztettek elő releváns alkotmányjogi érvelést arra vonatkozóan, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miatt ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel a Ptké. 53/C. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére, valamint a Sárvári Járásbíróság előtt a 19.P.20.568/2016. számon folyamatban lévő ügyben, az Esztergomi Járásbíróság előtt a 22.P.21.003/2016. számon folyamatban lévő ügyben, a Tatabányai Járásbíróság előtt a 13.P.21.689/2016. számon folyamatban lévő ügyben, a Szombathelyi Járásbíróság előtt a 18.P.20.347/2017. számon folyamatban lévő ügyben, a Szombathelyi Járásbíróság előtt a 18.P.20.413/2017. számon folyamatban lévő ügyben és a Tatabányai Járásbíróság előtt a 13.P.20.891/2017. számon folyamatban lévő ügyben való alkalmazásának kizárására vonatkozó bírói kezdeményezések érdemi vizsgálatát mellőzte.

Budapest, 2017. október 16.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

- [75] Nem értek egyet a bírói kezdeményezések elutasításával, illetve visszautasításával az alábbiakban kifejtett indokok miatt.
- [76] Az adott ügyben az Alkotmánybíróságnak két kérdést kellett érdemben vizsgálnia: az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdésében foglaltakra tekintettel sarkalatos szabályozási tárgykör-e az Fétv. 50/A. §-ában és 110/A. §-ában foglalt szabályozás (1. pont); valamint a Fétv. támadott szabályozása – figyelemmel a Ptké. 53/C. §-ában foglaltakra is – sérti-e a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát (2. pont).
- [77] Fontosnak tartom kiemelni, hogy álláspontom szerint az ügy érdemi vizsgálata érinti az Fftv. egyes rendelkezéseit is, amelyet a jogalkotó egészében – minden rendelkezésre kiterjedően – sarkalatosnak minősített.
- [78] 1. Az Alkotmánybíróság a sarkalatosság követelményének – a régebbi gyakorlat szerint: minősített többséget igénylő törvényi szabályozás feltételeinek – ebben az ügyben érintett kérdéseivel összefüggésben az 1/1999. (II. 24.) AB határozatban – amelyet az 1/2017. (I. 17.) AB határozatban fenntartott – a következő megállapításokat

tette: „[a] minősített többség követelménye nemcsak az adott alkotmányi rendelkezés közvetlen végrehajtásaként kiadott törvény megalkotására vonatkozik, hanem e törvény módosítására (rendelkezéseinek megváltoztatására, kiegészítésére) és hatályon kívül helyezésére is. Az Alkotmány rendelkezése alapján minősített többséggel elfogadott törvényt egyszerű többséggel elfogadott törvénnyel nem lehet módosítani, vagy hatályon kívül helyezni. [...] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a kétharmados törvények közvetlen (tételes) módosítása a kétharmados törvény szabályozási köréhez közel álló, azzal esetleg részben egybevigó, másik, egyszerű többséggel meghozható önálló törvény módosításával, vagy új törvény alkotásával alkotmányosan nem kerülhető meg. Mindez ugyanis oda vezethetne, hogy a kétharmados törvények formális érintetlenül hagyása ellenére az alapjogi, illetve az alapintézményi törvény a módosított, illetve újonnan alkotott – formálisan egyszerű többséghez kötött – törvényekhez képest elveszítené alkotmányosan meghatározó jelentőségét” (ABH 1999, 25, 40–41.).

- [79] A P) cikk (2) bekezdését az Alaptörvény harmadik módosítása iktatta az Alaptörvény rendelkezései közé 2012. december 22-i hatállyal. Az alkotmányozó hatalom a módosításhoz fűzött indokolásában hangsúlyozta a következőket: „[a] termőföld és az erdők az Alaptörvény értelmében a magyar nemzet közös örökségének részét képezik, e nemzeti kincsek »védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége«, kiemelt alkotmányos érdek. Ennek megfelelően indokolt, hogy a termőföld és az erdők tulajdonjogának megszerzése, valamint hasznosítása e célok eléréséhez szükséges korlátait és feltételeit sarkalatos törvény határozza meg.”
- [80] Véleményem szerint az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdésével összefüggésben tehát azt kellett érdemben vizsgálni, hogy a termőföld hasznosítása – az adott esetben a haszonbérleti díj módosításával összefüggésben – veszélyezteti-e az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésében foglalt célokat. Ehhez indokoltnak tartottam volna megvizsgálni az Fftv. kapcsolódó szabályozását. Az Fftv. 70. § (1) bekezdése szerint: „E törvény hatálybalépése előtt megkötött és a földhasználati nyilvántartásba történő bejegyzés végett, az illetékes járási (fővárosi kerületi) hivatalhoz benyújtott haszonbérleti [...] szerződésre – a (2) bekezdés szerinti kivétellel – e törvény hatálybalépését megelőző napon hatályos rendelkezéseket kell alkalmazni.”
- [81] Az Fftv. 70. § (2) bekezdése szerint pedig: „[e] törvény hatálybalépése előtt megkötött haszonbérleti [...] szerződések módosítására e törvény rendelkezéseit kell alkalmazni, ha a szerződés módosítása a földhasználati jogosultság időtartamának meghosszabbítására, illetve ha a módosítás a haszonbér mértékének a csökkentésére irányul. [...]”
- [82] A fentiek alapján látható, hogy az Fftv. 70. § (1) és (2) bekezdése alapján – amely a törvény Záró rendelkezései között található – a jogalkotó úgy rendelkezett, hogy a fennálló haszonbérleti szerződések módosítására – különösen, ha az a haszonbérleti díj módosítását (csökkentését) érinti – speciális szabályokat kell alkalmazni. E rendelkezéseket a jogalkotó sarkalatos szabályozási tárgykörnek minősítette az Fftv. 71. §-ában.
- [83] Véleményem szerint – figyelemmel az Fftv. 71. §-ában foglaltakra is – a termőföld védelmét és fenntartását lényegesen érinti az a körülmény, hogy a termőföld hasznosítása megváltozik-e annak következtében, hogy a huzamos ideje fennálló haszonbérleti jogviszony a haszonbérleti díj módosítására vonatkozó új szabályok következtében megszüntethető. Erre tekintettel, úgy gondolom, hogy a támadott szabályozás (Fétv. 50/A. §, 110/A. §) sarkalatos szabályozási tárgykörnek minősül, mert szoros tartalmi összefüggésben áll az Alaptörvény P) cikkében foglalt rendelkezésekkel.
- [84] 2. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság klauzúlaból és a T) cikk (1) bekezdéséből olvasható ki a jogbiztonság követelménye. Ezen alkotmányos rendelkezésekből vezethető le a visszaható hatályú jogalkotás tilalma is. Az Alkotmánybíróság számos döntésében foglalkozott a jogbiztonsággal és a jogbiztonság részét képező visszaható hatályú jogalkotás tilalmával. E szerint „a jogállamiság egyik legfontosabb alkotóeleme a jogbiztonság, amely – egyebek között – megköveteli, hogy a jogalanyoknak meglegyen a tényleges lehetőségük arra, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani, ennek érdekében a jogszabályok a kihirdetésüket megelőző időre nézve ne állapítsanak meg kötelezettséget, illetőleg valamely magatartást visszamenőleges hatállyal ne minősítsenek jogellenesnek” {34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [71]}.
- [85] A fenti jogbiztonsággal kapcsolatos követelményen túlmenően, a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmába ütközés vizsgálatánál az Alkotmánybíróság főszabályként abból a tételből indult ki, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütközőnek, „ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatály-

balépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell” {3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [88]; 10/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [15]; 16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [32]; 30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [106]; 3024/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [23]}. Ugyanakkor a jogbiztonságból fakadó visszaható hatályú jogalkotás tilalma nem feltétlen és kizárólag a jogalanyok helyzetét elnehezítő (*ad malam partem*) jogalkotásra irányadó, továbbá a tilalom nem terjed ki a jogszabályok módosíthatóságának időbeli korlátaira sem {16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [32]}.

- [86] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint tehát a visszaható hatályú jogalkotás tilalma nem abszolút, és tekintettel arra, hogy az érintett, Alkotmánybíróság által vizsgált jogviszonyok szükségképpen nagyon is különbözőek – közjogi vagy magánjogi vetületűek, már teljesezésbe mentek vagy hosszú távúak, tartósak stb. – lehetnek, amennyiben az új jogszabály rendelkezéseit annak hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kellett, úgy az Alkotmánybíróság esetről esetre vizsgálta meg, hogy megvalósult-e a jogbiztonság sérelme.
- [87] Úgy gondolom, hogy az adott esetben meghatározó jelentősége van annak a körülménynek, hogy az indítványokkal támadott törvényi rendelkezések tartós jellegű anyagi jogi jogviszonyokat érintenek. A vizsgált jogviszony (haszonbérlet) természetével összefüggésben nem hagyható figyelmen kívül, hogy az egy sajátos természetű és kiemelt gazdasági jelentőségű szerződéses jogviszony. A magánjogi szabályozás ehhez igazodóan több speciális rendelkezéssel is kifejezésre juttatja a jogviszony e sajátos jellegét (lásd Ptk. 6:349–356. §§).
- [88] A támadott szabályozás elvileg mindkét fél számára jogosultságot biztosít a szerződés módosítására a haszonbérleti díj vonatkozásában. Ugyanakkor a fennálló jogviszony tartamára tekintettel feltételezhető, hogy a módosításban inkább a bérbeadó érdekelt, aki a haszonbérleti díjat a módosítás révén kívánja az éppen szokásos piaci haszonbérleti díjhoz igazítani. Ezt a feltételezést erősíti álláspontom szerint, hogy a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2013 óta a földbérleti díjak jelentősen növekedtek (forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/mgfoldarak/mgfoldarak15.pdf>).
- [89] A fentiek mellett ugyanakkor a visszaható hatályú jogalkotás tilalmával összefüggésben meghatározó jelentőségű szempontnak azt tartom, hogy a huzamosabb ideje fennálló haszonbérleti jogviszonyok megszüntetésére a jogalkotó úgy határoz meg új törvényi okot, hogy lényegében az egyik fél egyoldalú jognyilatkozata folytán megnyílik a lehetőség a haszonbérleti jogviszony felszámolására. Az új szabályozás következtében tehát a szokásos piaci ár mértékétől függően az egyik fél hátrányosabb helyzetbe kerül, mert egy olyan törvényi indok miatt nyílik meg a haszonbérleti jogviszony megszüntetésének a lehetősége, amelyre a szerződés megkötésekor még nem számíthatott. E jogviszonyok szükségképpeni velejárója ugyanakkor – éppen sajátos természetük és tartós jellegük folytán – a hosszú távú tervezhetőség és kiszámíthatóság.
- [90] A kifejtettekre tekintettel, úgy gondolom, hogy az indítványokkal támadott szabályozás sérti a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát is, ezért az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére tekintettel alaptörvény-ellenes.

Budapest, 2017. október 16.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István alkotmánybíró különvéleménye

- [91] A határozattal nem értek egyet. Megítélésem szerint az elutasított bírói kezdeményezések megalapozottan állították, hogy a Fétv. 50/A. §-a és 110/A. §-a a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmába ütközik. A többségi határozat a Fétv. 50/A. §-ának és 110/A. §-ának a visszamenőleges hatályú hátrányos jogalkotás tilalmába ütközését azonban csak felszínesen vizsgálja, s ennek alapján megalapozatlanul utasítja el a bírói kezdeményezéseket.
- [92] A támadott rendelkezések, amelyeket a Módtv. 2016. január 6-i hatállyal a Fétv.-be beiktatott, alapvető módon változtatják meg a már megkötött földhaszonbérleti szerződések módosítására vonatkozó szabályozást. A szerződésmódosításra vonatkozó új rendelkezéseket továbbá olyan földhaszonbérleti szerződésekre is alkalmazandóvá teszik, amelyekre valójában nem is lehetne alkalmazni, ha a Ptké. 53/C. §-ának a szintén a Módtv. alapján beiktatott rendelkezése nem minősítené e szerződéseket virtuálisan új szerződéseknek, holott azok ténylegesen már régebben megkötött, hosszabb ideje fennálló szerződések. Vagyis pusztán virtuálisan új szerződéseknek minősítve már megkötött szerződéseket új szerződésmódosítási szabályokat rendelnek alkalmazni rájuk, félre téve ezáltal az egyébként irányadó korábbi szerződésmódosítási szabályokat. A szerződések ilyen virtuális át-

minősítésével pedig lényegében akkor is lehetővé teszik a fennálló szerződések megváltoztatását, ha az történetesen nem lenne alkotmányosan igazolható, azaz sérülne az a követelmény, amit az Alkotmánybíróság a 8/2014. (III. 20.) AB határozatának rendelkező részében lefektetett: „jogszabály a hatálybalépése előtt megkötött szerződések tartalmát kivételesen – a *clausula rebus sic stantibus* elve alapján – megváltoztathatja. Az állam jogszabállyal a szerződések tartalmát általában csak ugyanolyan feltételek fennállása esetén változtathatja meg alkotmányosan, mint amilyen feltételek fennállását a bírósági úton való szerződésmódosítás is megköveteli.” Az idézett rendelkező rész indokolása ezen túlmenően rögzítette: „A törvényi úton történő szerződésmódosításnak is, amennyire lehet, mindegyik fél méltányos érdekeit figyelembe kell vennie, vagyis az ilyen szerződésmódosításnak is érdekegyensúlyra kell törekednie a megváltozott körülmények mellett” (Indokolás [91]).

- [93] A többségi határozat nem foglalkozik azzal, hogy a törvényi úton történő szerződésmódosításnak a Módtv. alapján helye lehetett-e. Nem vizsgálja, hogy a *clausula rebus sic stantibus* elve alapján legitimnek tekinthető-e virtuálisan megszűntnek tekinteni már megkötött szerződéseket, hogy csak emiatt új szerződésmódosítási szabályokat tehessen a törvényhozó alkalmazandóvá rájuk, lényegében törvényi úton megváltoztatva (megváltoztathatóvá téve) ezáltal a már megkötött szerződések tartalmát.
- [94] A jelen határozat pusztán azt vizsgálja, hogy a Módtv.-nyel a Fétv.-be beiktatott szabályok nem minősülnek-e a jogalanyok számára hátrányosabbnak a korábbiaknál (amiket az Fftv. sarkalatos törvényi szabálynak minősülő 70. §-a alapján még mindig alkalmazni kellene rájuk, ha a Ptké. 53/C. §-ának Módtv. által megállapított rendelkezése nem akadályozná ezt meg). Erről is csak egyetlen szempont mérlegelésével foglal állást a határozat. Egyedül arra utal, hogy a Fétv. támadott rendelkezései alapján immár mindkét szerződő fél, vagyis már nemcsak a bérbeadó, hanem a bérbevevő is élhet a már megkötött földhaszonbérleti szerződések módosításának kezdeményezésével. Pusztán emiatt véli levonhatónak azt a következtetést, hogy a „korábban már megkötött hosszabb időtávra szóló szerződések – bizonyos feltételek melletti – módosításának lehetőségét törvénybe foglaló rendelkezések a vizsgált esetben nem tekinthetők a jogalanyok helyzetét elnehezítő (*ad malam partem*) jogalkotásnak”.
- [95] Nem vagyok meggyőződve arról, hogy a Fétv. támadott rendelkezései kapcsán a jogalanyokra nézve hátrányosabb szabályozás vizsgálatát le kellett szűkíteni arra az egyetlen szempontra, hogy a szerződő felek közül ki élhet a szerződésmódosítás lehetőségével, s egyedül ennek alapján megalapozottan állást lehetett foglalni arról, hogy sérült-e a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma. De még ha csak ezt az egyetlen egy szempontot vizsgáljuk is, akkor sem vagyok meggyőződve arról, hogy a már megkötött földhaszonbérleti szerződések módosításának lehetősége a haszonbérlet oldalán is jogkiterjesztésként lenne értékelhető (ugyanúgy, mint a bérbeadó oldalán). Bár formálisan igaz, hogy a Fétv. 50/A. §-a alapján immár a szerződő felek mindegyike élhet a szerződésmódosítás lehetőségével, nemcsak a bérbeadó. De a szerződésmódosítás lehetőségének új szabályozása a bérbevevő számára ettől még alighanem hátrányosabb lett. A Fétv. 50/A. § (3) bekezdése immár könnyebben felmondhatóvá teszi a haszonbérleti szerződést, s ezáltal kiszolgáltatottabb helyzetbe hozza a haszonbérletet. E rendelkezés alapján nem zárható ki, hogy ha a bérbeadó nagyobb mértékű díjemelésre irányuló kezdeményezésével szemben úgy védekezik a bérbevevő, hogy ennél kisebb, de 20%-ot elérő díjemelésre tesz javaslatot, akkor már ezért is felmondható lesz a Fétv. 50/A. § (3) bekezdése alapján a bérbeadó által a szerződés. Ez tehát a már megkötött szerződések könnyebb megszüntetését, s ezáltal a fennálló jogviszonyokra vonatkozó korábbi szabályoktól eltérő, hátrányosabb új szabályozást jelent. Erre is figyelemmel álláspontom szerint meg kellett volna állapítani a vizsgált szabályozás kapcsán, hogy az a visszamenőleges hatályú hátrányos jogalkotás tilalmába ütközik, s ezért meg kellett volna semmisíteni azt. Erre figyelemmel pedig már szükségtelennek is mutatkozott volna vizsgálni azt, hogy sarkalatos törvényi szabályozást igényelt volna-e a vitatott jogalkotás, hiszen visszamenőleges hatályú hátrányos jogalkotás tilalmába ütköző jogalkotás sarkalatos törvényi szinten sem megengedett.

Budapest, 2017. október 16.

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/684/2017.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3279/2017. (XI. 2.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.I.22.293/2016/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. A indítványozó magánszemély alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Az alkotmányjogi panaszra okot adó ügy lényege szerint az indítványozó által 2008-ban kötött deviza alapú kölcsönszerződést szerződő partnere 2013-ban nemfizetés miatt felmondta, majd a követelést egy követeléskezelő cégre engedményezte. Az indítványozó az ezt követően indult végrehajtási eljárás megszüntetését kérte keresettel a Székesfehérvári Járásbíróságtól. Elsődlegesen arra hivatkozott, hogy a követelés alapjául szolgáló szerződés létre sem jött, másodlagosan pedig arra, hogy az érvénytelen volt. A bíróság a keresetlevelet a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 130. § (1) bekezdés *d*) pontja alapján („a felek között ugyanabból a ténybeli alapból származó ugyanazon jog iránt [...] a per már folyamatban van [...] vagy annak tárgyában már jogerős ítéletet hoztak”) elutasította. A Székesfehérvári Törvényszék azonban azt állapította meg, hogy „a keresettel érvényesített jog tárgyában [...] jogerős ítélet nem keletkezett, jogerős fizetési meghagyás léte pedig fel sem merült”, az elsőfokú bíróság tehát megalapozatlanul hivatkozott a Pp. 130. § (1) bekezdés *d*) pontjára, ezért a végzést hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot az eljárás folytatására utasította. A Székesfehérvári Járásbíróság hiánypótlási eljárást követően meghozott 9.P.20.863/2016/6. számú végzésével a keresetlevelet ismételt idézés kibocsátása nélkül utasította el, döntését ezúttal a Pp. 130. § (1) bekezdés *j*) pontjára alapítva. Az indítványozó fellebbezése nyomán eljáró Székesfehérvári Törvényszék 6.Pkf.554/2016/3. számú végzésében a döntést az indokolás kiegészítésével helybenhagyta. A bíróság rámutatott, hogy a felperes által előadott tényeknek a felek közötti jogviszonyra kell állításokat tartalmaznia, nem elegendő, ha a felperes egy szerződéstípus létre nem jöttét, érvénytelenségét általánosságban állítja. Tehát a „tényelőadásnak kellően konkrétan kell lennie ahhoz, hogy abból a bíróság a felperes által megkötött szerződésre vonatkozóan a felek szerződéses akaratára, illetve annak hiányára, vagy a szerződés létrejöttének megállapítása esetében az egész szerződés érvénytelenségére következtetéseket vonhasson le”. A „felperesnek arra vonatkozó állításokat kellett volna tenni, hogy az írásba foglalt szerződéshez képest a kölcsönszerződésre vonatkozó megállapodás milyen tények alapján nem jött létre, vagy minősül semmisnek. Ilyen tényelőadásokat azonban a felperes nem tett.” A indítványozó felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a végzés ellen, amit azonban a Kúria, megállapítva, hogy a döntés ellen a Pp. 270. § (2)–(3) bekezdése alapján felülvizsgálatnak nincs helye, hivatalból elutasította.
- [3] Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz, és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján benyújtott kérelmében a Kúria Pfv.I.22.293/2016/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését kérte arra hivatkozással, hogy az eljárásban megsértették az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése által biztosított tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát. Álláspontja szerint ugyanis a tisztességes eljárás jogának részjogosítványát képező bírósághoz fordulás jogát és az indokolt bírói döntéshez való jogot sérti az iratellenes megállapítás, hogy a benyújtott keresetlevél nem felelt meg a jogszabályi feltételeknek. Egyrészt a járásbíróság eleve csak a másodlagos kereseti kérelem vonatkozásában rendelt el hiánypótlást, tehát az elsődleges kereseti kérelmet érdemben kellett volna vizsgálnia – szól az indítványozói érvelés –, másrészt pedig a hiánypótlási felhívásnak az indítványozó – saját véleménye szerint – maradéktalanul megfelelt. A keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasítása pedig megfosztotta az indítványozót a felülvizsgálat lehetőségétől is. Az indítványozó mindezek mellett hivatkozott az Emberi Jogok Európai Egyezménye (kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény) 6. cikkének (tisztességes eljáráshoz való jog) és

ezzel összefüggésben az Alaptörvény Q) cikkének a sérelmére, valamint az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének, a tisztességes hatósági eljáráshoz való jognak a megsértésére is.

- [4] 2. Az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 56. §-a alapján mindenekelőtt azt kellett megvizsgálnia, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság törvényi feltételeinek eleget tesz-e.
- [5] 2.1. Mindenekelőtt rámutat az Alkotmánybíróság arra, hogy az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszban a bírói döntések Alaptörvénnyel való összhangjának a vizsgálata kérhető, a bírói döntések nemzetközi egyezménybe ütközésének vizsgálatára az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikke és az Abtv. alapján nincs hatásköre [lásd pl. 30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [125], 3187/2013. (X. 9.) AB végzés, Indokolás [29]]. Ezért az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikkének és ezzel összefüggésben az Alaptörvény Q) cikkének a sérelmére alapított kérelem érdemi vizsgálatára – hatáskör hiányában – nincs mód.
- [6] 2.2. Megállapítható volt továbbá, hogy az indítványozó az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének a sérelmét pusztán állította, azonban a kérelem nem tartalmazza „az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét” [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b*) pont], illetve az „indítványban foglalt kérelem részletes indokolását” [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *e*) pont]. Az Alkotmánybíróság jelen ügyben is hangsúlyozza: „[i]ndokolás hiányában a kérelem nem felel meg határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében írt követelményének, annak elbírálására nincs lehetőség. Az Alaptörvény egyes rendelkezéseinek pusztá felsorolása ugyanis nem ad kellő alapot az alkotmányosági vizsgálat lefolytatására [...]” [34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [212]]. Szükséges rámutatni e körben azonban arra is, hogy az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése a közigazgatási *hatósági* eljárás vonatkozásában fogalmazza meg a tisztességes eljárás követelményét, az indítványozó ügyében azonban hatósági eljárás egyáltalán nem folyt.
- [7] 2.3. A tisztességes bírósági eljárás [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés] sérelmére alapított kérelemmel összefüggésben megállapítható volt, hogy az indítványozó által a felülvizsgálati kérelmet hivatalból elutasító kúriai végzést követően előterjesztett, és kifejezetten az annak megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszban felhozott indokok csak a Székesfehérvári Járásbíróság elsőfokú és a Székesfehérvári Törvényszék másodfokú, jogerős végzése alaptörvény-ellenességének az alátámasztására irányulnak. Kizárólag azt kifogásolta ugyanis a panaszos, hogy az alsóbb fokú bíróságok megalapozatlanul utasították el a keresetlevelét idézés kibocsátása nélkül. Tehát a Kúria támadott, Pfv.I.22.293/2016/2. számú végzésével összefüggésben az indítványozó egyáltalán nem terjesztett elő indokolást, ezért az indítvány ebben a vonatkozásban sem tesz eleget a határozott kérelem Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b*) és *e*) pontjában írt követelményének.
- [8] 3. A fentiekre tekintettel az alkotmányjogi panasz nem felel meg a befogadhatóság feltételeinek, ezért azt az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdése alapján eljárva az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *f*) és *h*) pontjai alapján visszautasította.

Budapest, 2017. október 16.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes párhuzamos indokolása

- [9] Egyetértek az alkotmányjogi panasz visszautasításával és annak indokolásával is. Szükségesnek tartom ugyanakkor az indokolás kiegészítését egy olyan jogértelmezési kérdést illetően, amely az Abtv. 27. §-ával összefüggésben az Alkotmánybíróság előtt az utóbbi időben folyamatban volt több alkotmányjogi panasz eljárásban is felmerült.
- [10] Az adott esetben megállapítható, hogy az indítványozó által támadott kúriai (bírói) döntés nem az ügy érdemében hozott döntés. Az ügy érdemét – a keresetben érvényesített igény megalapozottságát – ugyanis a felülvizsgálati kérelmet hivatalból elutasító végzés nem érintette. A Kúria az alkotmányjogi panasszal támadott végzésben kizárólag azt vizsgálta, hogy a felülvizsgálat törvényi feltételei az adott esetben fennállnak-e. Mivel megállapította, hogy felülvizsgálatnak a Pp. 270. § (2)–(3) bekezdései alapján nincs helye, ezért a felülvizsgálati kérelmet érdemi vizsgálat nélkül, hivatalból elutasította.
- [11] Az a tény ugyanakkor, hogy a Kúria döntése nem az ügy érdemében hozott bírói döntés, álláspontom szerint nem zárja ki, hogy ellene alkotmányjogi panaszt lehessen benyújtani. Az Abtv. 27. §-a értelmében ugyanis alkotmányjogi panasszal támadható a bírósági eljárást befejező egyéb döntés is, ha az az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [12] A kérdéssel összefüggésben fontosnak tartom kiemelni, hogy az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában a Kúriának a felülvizsgálati kérelem hivatalból való elutasításáról rendelkező végzését jellemzően nem tekintette olyan bírói döntésnek, amely az Abtv. 27. §-án alapuló törvényi feltételek alapján alkotmányjogi panasszal nem támadható [ezzel összefüggésben lásd például: 3233/2016. (XI. 18.) AB végzés, 3234/2016. (XI. 18.) AB végzés, 3235/2016. (XI. 18.) AB végzés, 3236/2016. (XI. 18.) AB végzés, 3237/2016. (XI. 18.) AB végzés].
- [13] Az Alkotmánybíróság az esetek meghatározó részében mindig egyedi mérlegelés tárgyává tette, hogy az éppen támadott hivatalból elutasító végzés megfelel-e az Abtv. 27. §-án alapuló feltételeknek. Eszerint az Alkotmánybíróság a 3260/2016. (XII. 6.) AB végzésben például arra mutatott rá, hogy „az indítványozó – végrehajtást kérő – a végrehajtónak a Vht. 52/A. § (1) bekezdése szerint, 12 havi részletfizetési megállapítása ellen élt kifogással. Az alkotmányjogi panasszal támadott kúriai végzés a végrehajtási eljárás során hozott részletfizetési megállapítással összefüggésben született, amely azonban nem tekinthető az ügy érdemében hozott döntésnek, mivel az jelen esetben a közös költség-tartozás megfizetése tárgyában született bírósági döntés volt. A Kúria támadott végzése ugyanakkor nem tekinthető az eljárást befejező egyéb döntésnek sem, mivel – az előbbieket mellett – a végrehajtási eljárás még folyamatban van. Mindezekre tekintettel [...] a Kúria támadott végzése ellen alkotmányjogi panasz előterjesztésére az Abtv. 27. §-a alapján nincs lehetőség.”
- [14] A fentiekben kifejtetteket azért tartom fontosnak kiemelni, mert az adott ügyben meghozott visszautasító végzés indokait, álláspontom szerint, nem lehet úgy értelmezni, hogy a Kúria hivatalból elutasító végzése ellen kizárt az alkotmányjogi panasz benyújtásának lehetősége. Úgy gondolom ugyanis, hogy a perorvoslati kérelmet hivatalból elutasító végzés [Pp. 273. § (1)–(2) bekezdés] felvetheti az eljárásban érintettek alapvető joga sérelmének lehetőségét. Előfordulhat ugyanis, hogy a bíróság az eljárási szabályok megsértésével zárja el a peres feleket a törvény alapján egyébként rendelkezésre álló perorvoslat lehetőségétől. Mindez pedig az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) vagy (7) bekezdésében foglalt alapvető jogok sérelmét érintheti.
- [15] Ezt az álláspontomat már a 3269/2016. (XII. 20.) AB végzéshez csatolt különvéleményemben is kifejtettem.

- [16] Az adott esetben ezért az alkotmányjogi panasz visszautasításával azért értettem egyet, mert az egyáltalán nem tartalmazott indokolást arra nézve, hogy az indítvánnyal támadott konkrét bírói döntés – vagyis a Kúriának a hivatalból elutasító végzése – az indítványozó mely Alaptörvényben biztosított jogát, és milyen okból sértette. Az indítványozó kizárólag a megelőző eljárás során hozott bírói döntések alaptörvény-ellenességét állította, és egyáltalán nem adott elő indokot arra nézve, hogy a Kúria végzését miért tekinti alaptörvény-ellenesnek.

Budapest, 2017. október 16.

Dr. Czirne Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1066/2017.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TANÁCSAINAK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3280/2017. (XI. 2.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 12.K.27.293/2014/3. sorszámú ítélete és a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.V.35.342/2016/4. sorszámú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.
2. Az Alkotmánybíróság az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 26. § (1) bekezdés *p*) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] Az alkotmányjogi panasz előterjesztője (a továbbiakban: indítványozó) jogi képviselője útján 2016. szeptember 20. napján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése és 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, melyben a Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 12.K.27.293/2014/3. sorszámú ítélete és a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.V.35.342/2016/4. sorszámú ítélete, valamint az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 26. § (1) bekezdés *p*) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló egyedi ügyben megállapított tényállás szerint a felperes (indítványozó) 2009. március 13. napján adásvételi szerződéssel megszerezte meghatározott termőföld ingatlanok tulajdoni hányadait. Az eljáró adóhatóság 2009. szeptember 16. napján kelt 8035644538 ügyiratszámú fizetési meghagyással a felperes terhére 0 Ft. visszterhes vagyonszerzési illetékfizetési kötelezettséget állapított meg, tekintettel az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontja szerinti illetékmentességre. Az Itv. 26. § (1) bekezdésének *p*) pontja – egyedi ügy elbírálásának alapjául szolgáló szövege – értelmében mentes a visszterhes vagyónáruházási illeték alól a termőföldnek a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv által kiadott regisztrációs igazolással rendelkező mezőgazdasági tevékenységet végző magánszemély általi, visszteher ellenében történő megszerzése, feltéve, ha az így vásárolt termőföldet a vásárlástól számítva 5 évig nem idegeníti el, azon vagyoni értékű jogot nem alapít, és egyéni vállalkozóként vagy mezőgazdasági őstermelőként a termőföldet mezőgazdasági célra hasznosítja. Ha a vagyonszerző a termőföldet az 5 év eltelte előtt elidegeníti, vagy azon vagyoni értékű jogot alapít, igazolhatóan nem mezőgazdasági célra hasznosítja, az egyébként járó illeték kétszeresét kell megfizetnie.
- [3] Az elsőfokú adóhatóság az 5 éves határidő leteltét követően, 2014. április 24. napján kelt 8393721931 ügyiratszámú elsőfokú határozatával a felperest 16 392 380 Ft. illeték megfizetésére kötelezte azzal az indokolással, hogy a felperes több ingatlanon vagyoni értékű jogot alapított. A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú adóhatóság 2014. július 4. napján kelt 2517168420 iktatószámú másodfokú határozatával az elsőfokú határozatot – az indokolás megváltoztatásával – helybenhagyta. A másodfokú adóhatóság szerint a haszonbérlet az Itv. 102. § (1) bekezdése értelmében nem minősül vagyoni értékű jognak, ezért e tekintetben megváltoztatta az el-

sőfokú határozat indokolását. Ugyanakkor fenntartotta azt az álláspontot – a bírói gyakorlatra, és ezen belül az EBH.2007.1658. és KGD.2007.243. számú eseti döntésre hivatkozva – hogy az illetékmentesség feltételeként megfogalmazott „egyéni vállalkozóként vagy mezőgazdasági őstermelőként a termőföld mezőgazdasági célú hasznosítása” azt jelenti, hogy az arra jogosult regisztrációs igazolással rendelkező személynek magának kell megművelnie a termőföldet.

- [4] A Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság a 2015. január 22-én kelt 12.K.27.293/2014/3. sorszámú ítéletében elutasította a felperes (indítványozó) keresetét azzal az indokolással, hogy a töretlen bírói gyakorlat szerint – amelyet a Kúria számos ítéletével támasztott alá – az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontjában foglalt illetékmentesség együttes feltételeinek fennállását szűken kell értelmezni és az illetékmentesség feltételeként megfogalmazott „egyéni vállalkozóként vagy mezőgazdasági őstermelőként a termőföld mezőgazdasági célú hasznosítása” azt jelenti, hogy az arra jogosult regisztrációs igazolással rendelkező személynek saját magának kell egyedül megművelnie a termőföldet, annak használatát másnak nem engedheti át.
- [5] A Kúria mint felülvizsgálati bíróság a 2016. június 23-án kelt Kfv.V.35.342/2016/4. sorszámú ítéletében hatályában fenntartotta a jogerős döntést. Ítélete indokolásában megállapította, hogy a Legfelsőbb Bíróság/Kúria már eldöntötte a perbeli jogkérdést (BH.2009. 310., EBH.2007. 1658., Kfv.II.39.311/2006., Kfv.I.39.056/2008/8.), kimondva, hogy az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontján alapuló illetékmentesség csak azt illeti meg, aki a termőföldet maga hasznosítja. A Kúria teljes körűen egyetértett a bírói gyakorlattal és az elsőfokú bíróság azon megállapításával, hogy az indítványozó (felperes) vagyonszerzését – mivel általa elismerten a megvásárolt termőföldjét nem maga művelte, hanem haszonbérbe adta – az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontja alapján nem illeti meg illetékmentesség.
- [6] Az indítványozó előadta, hogy az ugyanezen tárgyban korábban előterjesztett alkotmányjogi panaszát az Alkotmánybíróság annak időelőtti előterjesztése okán visszautasította [11/2016. (VI. 15.) AB végzés]. Ezért jelen alkotmányjogi panaszt a rendkívüli jogorvoslat igénybevétele követően terjesztette elő.
- [7] Az alkotmányjogi panasz ismételt előterjesztésének indokaként arra hivatkozott, hogy a kifogásolt rendelkezés nem felel meg a sarkalatos törvény megalkotására és kihirdetésére vonatkozó eljárási követelményeknek, ezért azt az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 37. cikk (4) bekezdésében foglalt korlátozás ellenére jogosult vizsgálni. Álláspontja szerint az illetékfizetési kötelezettséget megállapító rendelkezés érinti a termőföld hasznosítása korlátait és feltételeit, ezért az Alaptörvény P) cikk (2) bekezdése és T) cikk (4) bekezdése értelmében sarkalatos törvényi szabályozás tárgyát kellett volna képeznie.
- [8] Az indítványozó elsődleges kérelme indokolásában a kifogásolt bírói döntések alaptörvény-ellenességének alátámasztására előadta, hogy a bíróság a termőföldet vásárló regisztrációs igazolással rendelkező, mezőgazdasági tevékenységet végző magánszemélyek csoportján belül hátrányosan megkülönbözteti a megvásárolt termőföld termőképességének fenntartását (mezőgazdasági célú hasznosítás) haszonbérbe adás útján megvalósító mezőgazdasági vállalkozókat a fenti célt saját maga által történő közvetlen művelés útján megvalósító mezőgazdasági vállalkozótól, illetve őstermelőtől. A hátrányos megkülönböztetés az adóhatósági eljárásban kiszabott kétszeres illetékfizetési „szankció” miatt éri a termőföldet haszonbérbe adót. Ezért az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontjának a kifogásolt bírói döntésekben foglalt értelmezése az indítványozó vállalkozáshoz [Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdés] és tulajdonhoz való jogával [Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés] összefüggésben a hátrányos megkülönböztetés tilalmába [Alaptörvény XV. cikk] ütközik.
- [9] Az indítványozó az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes hatósági eljáráshoz való jogának sérelmét is állította arra hivatkozással, hogy a bíróság önkényesen leszűkítette az illetékmentesség feltételében („a termőföld mezőgazdasági célú hasznosítása”) szereplő hasznosítás fogalmának „jogi közmegegyezés tárgyát képező értelmezési körét.” Álláspontja szerint a normaszöveg nem tartalmaz utalást a hasznosítás jogának, amely magában foglalja a hasznok szedése jogának átengedését is, az általános polgári jogdogmatika értelmezésétől eltérő, megszorító értelmezésére. Az eljáró bíróságok ezért a hivatkozott jogszabály értelmezése kapcsán túllépték jogalkalmazói hatáskörüket azzal, hogy a jogalkotó vélelmezett szándékára hivatkozással a jogszabálysöveg nyelvtani értelmezésével ellentétes jogfejlesztést valósítottak meg.
- [10] Az indítványozó másodlagos kérelmében az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján – a közjogi érvénytelenséget követően – szintén a hátrányos megkülönböztetés tilalmára hivatkozott a vállalkozáshoz való joggal, valamint a tulajdonhoz való joggal összefüggésben azzal az indokolással, hogy a kifogásolt jogszabály nem differenciál kellőképpen, mivel egybemossa a termőföldet nem mezőgazdasági célra hasznosító és a fenti célt haszonbérbe adás útján biztosító termőföldet vásárlókat.

- [11] Az indítványozó az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmét is állította, mivel a kifogásolt norma „hasznosítás” fogalma nem egyértelmű, így a tulajdonhoz és a vállalkozáshoz fűződő alkotmányos alapjogukat jóhiszeműen gyakorló termőföldszerző mezőgazdasági vállalkozók megtévesztésére alkalmas.
- [12] Az indítványozó 2016. november 21-én – hiánypótlási felhívást követően – kiegészítette indítványát. Az indítvány kiegészítésben a bírói döntésekkel összefüggésben már nem az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes hatósági eljáráshoz való jogra, hanem a XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes bírósági eljáráshoz való jogra hivatkozott. Egyúttal hivatkozott arra, hogy a kifogásolt jogszabályi rendelkezés a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 3. § 18. pontjával ellentétben – amely a mezőgazdasági őstermelő fogalmának definiálása során a „saját gazdaságában” folytatott tevékenységet követeli meg –, a mezőgazdasági vállalkozó vonatkozásában nem írja elő a mezőgazdasági tevékenység „saját gazdaságában” folytatását.

II.

- [13] 1. Az Alaptörvény hivatkozott rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„P) cikk (2) A termőföld és az erdők tulajdonjogának megszerzése, valamint hasznosítása (1) bekezdés szerinti célok eléréséhez szükséges korlátait és feltételeit, valamint az integrált mezőgazdasági termelés-szervezésre és a családi gazdaságokra, továbbá más mezőgazdasági üzemekre vonatkozó szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.”

„T) cikk (4) A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

- [14] 2. Az Itv. érintett – 2009. március 13-án hatályos – rendelkezése:

„26. § (1) Mentés a visszterhes vagyonátruházási illeték alól:

[...]

p) a külön jogszabály alapján a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal által kiadott regisztrációs igazolással rendelkező, mezőgazdasági tevékenységet végző magánszemély termőföldvásárlása, feltéve, ha az így vásárolt termőföldet a vásárlástól számítva legalább 5 évig nem idegeníti el, azon vagyoni értékű jogot nem alapít, és egyéni vállalkozóként vagy mezőgazdasági őstermelőként a termőföldet mezőgazdasági célra hasznosítja. A feltételek vállalásáról a vagyonszerzőnek legkésőbb a fizetési meghagyás jogerőre emelkedéséig kell nyilatkoznia az illetékhivatalnál. Ha a vagyonszerző a termőföldet az 5 év letelte előtt elidegeníti, vagy azon vagyoni értékű jogot alapít, igazolhatóan nem mezőgazdasági célra hasznosítja, az egyébként járó illeték kétszeresét kell megfizetnie.”

III.

- [15] 1. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló egyedi ügyben alkalmazott jogszabályi rendelkezés a visszterhes vagyonátruházási illeték alóli mentességről rendelkezik, ezért vizsgálni kell, hogy az Alkotmánybíróság egyes hatásköreinek gyakorlását korlátozó szabályt [Alaptörvény 37. cikk (4) bekezdés] az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti panasz esetében alkalmazni kell-e.
- [16] Az Alaptörvény 37. cikk (4) bekezdése szerint mindaddig, amíg az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja, az Alkotmánybíróság a 24. cikk (2) bekezdés b)–e) pontjában foglalt hatáskörében a központi költségvetésről, a központi költségvetés végrehajtásáról, a központi adónemekről, az illetékekről és járulékokról,

a vámokról, valamint a helyi adók központi feltételeiről szóló törvények Alaptörvénnyel való összhangját kizárólag az élethez és az emberi méltósághoz való joggal, a személyes adatok védelméhez való joggal, a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való joggal vagy a magyar állampolgársághoz kapcsolódó jogokkal összefüggésben vizsgálhatja felül, és ezek sérelme miatt semmisítheti meg. Az Alkotmánybíróság az e tárgykörbe tartozó törvényeket is korlátozás nélkül jogosult megsemmisíteni, ha a törvény megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények nem teljesültek.

- [17] Az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontja formai értelemben az Alaptörvény 37. cikk (4) bekezdése által felsorolt törvényi előírások közé tartozik, mivel az az illetékekről szóló törvény egyik rendelkezése. A korlátozás kifejezett célja a központi költségvetés bevételi forrásaira vonatkozó törvényi szabályok alkotmányossági kontrolljának kizárása, az illetékfizetési kötelezettség pedig a közteherviselés része, amely közjövédelmet, az állami funkciók teljesítésének anyagi fedezeteként állami bevételt biztosít. Ezért az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontjában foglalt illetékmentesség, mint a közteherviselés alóli mentesülés egyik esete tartalma alapján is a korlátozó szabály hatálya alá tartozik.
- [18] A kifogásolt rendelkezés formai felülvizsgálata nem merül fel, mivel a kifogásolt jogszabály nem a termőföld hasznosítása korlátait és feltételeit [Alaptörvény P) cikk (2) bekezdés] fogalmazza meg. Az indítványozó is csupán azt állítja, hogy a sarkalatos törvényi szabályozás tárgyát „érinti.” A rendelkezés tartalmi felülvizsgálata pedig csak akkor lehetséges, ha az erre irányuló indítvány az alaptörvény-ellenesség okaként kizárólag az élethez és az emberi méltósághoz való jog, a személyes adatok védelméhez való jog, a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való jog vagy a magyar állampolgársághoz kapcsolódó jogok sérelmét jelöli meg. Az Alaptörvény XV. cikk és II. cikk közötti összefüggés {lásd: 40/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [23]} jelen ügyben nem alapozza meg a tartalmi felülvizsgálatot, mivel az emberi méltósághoz való jog sérelme nem merül fel.
- [19] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti alkotmányjogi panaszt – hatáskör hiányában – az Abtv. 64. § a) pontja alapján visszautasította.
- [20] 2. Az indítványozó beadványát az Abtv. 26. § (1) bekezdése, valamint 27. §-a alapján nyújtotta be. Ezért felmerül a kérdés, hogy az Alkotmánybíróság egyes hatásköreinek gyakorlását korlátozó szabályt [Alaptörvény 37. cikk (4) bekezdés] az Abtv. 27. § szerinti panasz esetében alkalmazni kell-e.
- [21] Bár a hatáskörkivétel az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b)–e*) pontjában foglalt hatáskörre vonatkozik, az Alaptörvény 37. cikk (4) bekezdése kifejezetten a pénzügyi tárgyú törvényeket zárja ki az Alkotmánybíróság által felülvizsgálható jogszabályok közül, tehát az nem terjed ki az Alaptörvény 24. cikk *d*) pontjában foglalt eljárásra, amely a bírói döntések Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát biztosítja. Ezért az Abtv. 27. § szerinti panasz befogadásának nem képezi akadályát a hatáskör korlátozás.
- [22] Erre tekintettel az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panaszt – tanácsban eljárva – 2017. március 14-én befogadta [Abtv. 56. § (1) bekezdés]. Alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekintette azt, hogy az illetékmentesség bíróság általi szűk értelmezése és ezzel a termőföldet haszonbérbe adás útján hasznosító termőföldvásárlók kizárása az illetékmentességből összeegyeztethető-e az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdésével, valamint XIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben a XV. cikk (2) bekezdésével. Az állított alaptörvény-ellenesség a bírói döntéseket érdemben befolyásolja, mivel a bíróságok azzal az indokolással utasították el az indítványozó keresetét, hogy az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontjában foglalt illetékmentesség feltételeit úgy kell értelmezni, hogy az csak a termőföldet saját maga által megművelő termőföldvásárlóra vonatkozik.

IV.

- [23] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [24] 1. Az indítványozó a bírói döntések elleni alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény XV. cikkében deklarált hátrányos megkülönböztetés tilalmára hivatkozva sérelmezte az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontjában foglalt „a termőföldet mezőgazdasági célra hasznosítja” illetékmentességi feltétel szűk értelmezését, amely különbséget tett a megvásárolt termőföld termőképességének fenntartását haszonbérbe adás útján megvalósító mezőgazdasági vállalkozók és a fenti célt saját maga által történő közvetlen művelés útján megvalósító mezőgazdasági vállalkozók, illetve őstermelők között.

- [25] Az Alaptörvény XV. cikkén alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalma nem jelenti minden megkülönböztetés tilalmát, a tilalom elsősorban az alapjogok terén tett megkülönböztetésre terjed ki. Személyek közötti, alkotmányértő hátrányos megkülönböztetés akkor állapítható meg, ha valamely személyt vagy embercsoportot más, azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon. A megkülönböztetés pedig akkor alkotmányellenes, ha a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos csoportba tartozó (egymással összehasonlítható) jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne. Rámutatott az Alkotmánybíróság arra is, hogy az alapjognak nem minősülő egyéb jogra vonatkozó, személyek közötti hátrányos megkülönböztetés vagy más korlátozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha a sérelem összefüggésben áll valamely alapjoggal, végső soron az emberi méltósághoz való joggal, és a megkülönböztetésnek nincs tárgyilagos mérlegelés szerinti észszerű indoka, vagyis önkényes [lásd összefoglalóan: 14/2014. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [32]].
- [26] Az Alkotmánybíróságnak ez az értelmezése azonban szabályozási koncepcióra, vagyis jogszabályok vizsgálatára vonatkozik. Azt a kérdést, hogy valamely jogszabály mikénti értelmezésére alkalmazható-e a hátrányos megkülönböztetés Alaptörvényben foglalt tilalma a bírói döntésekkel szemben, az Alkotmánybíróság a 9/2016. (IV. 6.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh1.) igenlően válaszolta meg. Ennek értelmében az Alaptörvény XV. cikke (1) és (2) bekezdésének az értelmezett tartalma nemcsak a jogszabályokra irányadó alaptörvény-ellenességük vizsgálatakor, hanem a bírói döntésekben megjelenő jogszabály-értelmezésre is, a jogszabályok normatartalmának meghatározása során, a jogszabály konkrét tényállásra vonatkoztatásánál. Az, hogy egy-egy ügyben az eset összes körülményeinek mérlegelésénél a rendes bíróság az anyagi jog értelmezésekor milyen intenzíven hivatkozik a XV. cikk egyes elemeire, elsősorban a rendes bíróságra tartozó kérdés, de az értelmezés nem vezethet sem jogszabály szövegének figyelmen kívül hagyására, sem az Alaptörvénnyel ellentétes eredményre (Indokolás [26]).
- [27] A jelen esetben a diszkrimináció sérelme közvetve összefüggésben áll az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése szerinti tulajdonhoz való joggal, ezért a panasz alapján azt kellett vizsgálni, hogy az Alaptörvény XV. cikkével összhangban áll-e az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontja – jogvita elbírálásakor hatályos szövegének – az az értelmezése és alkalmazása, amely szerint az illetékmentesség csak azt illeti meg, aki a termőföldet maga hasznosítja.
- [28] A fenti rendelkezést az adókról, járulékokról szóló törvények módosításáról rendelkező 2005. évi XXVI. törvény 28. §-a iktatta be az Itv.-be. A törvényjavaslat indoklása szerint a törvény minden regisztrációs igazolással rendelkező magánszemély termőföld vásárlására illetékmentességet biztosít. A mentesség feltétele, hogy a vagyonszerző külön jogszabály alapján a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal által kiadott regisztrációs igazolással rendelkezzen, továbbá, hogy a termőföldet a vásárlástól számítva legalább 5 évig nem idegeníti el, azon vagyoni értékű jogot nem alapít, és egyéni vállalkozóként vagy mezőgazdasági őstermelőként a termőföldet mezőgazdasági célra hasznosítja. A feltételek vállalásáról a vagyonszerzőnek kifejezetten nyilatkoznia kell. Ha a vállalt feltételeket nem teljesíti, utólag az egyébként járó illeték kétszeresét kell megfizetnie. Tehát az illetékmentesség feltételei és a „szankció” kiszabásának feltételei (a vagyonszerző magánszemély mezőgazdasági tevékenységet végez, a vásárolt termőföldet 5 évig nem idegeníti el, azon vagyoni értékű jogot nem alapít, illetve a termőföldet mezőgazdasági célra hasznosítja) alapvetően megegyeznek. A „szankció” kiszabásánál többletfeltétel a korábban vállalt feltételek be nem tartása.
- [29] Az egyéni vállalkozóról és az egyéni cégről szóló 2009. évi CXV. törvénnyel és a megtakarítások ösztönzésével összefüggő törvénymódosításokról szóló 2009. évi CXVI. törvény 95. §-a kiterjesztette a mezőgazdasági termelő által, a termőföld vásárlása után igénybe vehető visszerhes vagyonátruházási illetékmentességet a cserére is.
- [30] Az egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról szóló 2012. évi CLXXVIII. törvény 185. §-a kibővítette a termőföld-szerzéshez kapcsolódó visszerhes vagyonátruházási illetékmentesség alanyi körét, melynek révén a kedvező szabályt a családi gazdálkodók is alkalmazhatták. Emellett a mezőgazdasági szektor sajátosságainak figyelembe vételével az illetékmentesség feltételeinek kezdő határideje is módosult, melynek eredményként a vagyonszerzőnek a termőföldet nem a vásárlástól, hanem a birtokbavételtől kellett mezőgazdasági célra hasznosítani. A törvény továbbá meghatározta azokat az eseteket (kisajátítás, kisajátítás alapjául szolgáló közérdekű célra történő elidegenítés, a mezőgazdasági tevékenység további folytatása esetén a birtokösszevonási célú önkéntes földcsere), melyek az illetékmentesség alkalmazása tekintetében nem minősültek elidegenítésnek.

- [31] A mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény 120. §-a 2014. május 1-től ismét módosította az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontját azzal, hogy a 26. § (18a) bekezdés kimondta: Az (1) bekezdés *p*) pontja szerinti feltételek vállalásáról a vagyonszerzőnek legkésőbb a fizetési meghagyás jogerőre emelkedéséig kell nyilatkoznia az állami adóhatóságnál. Ha a vagyonszerző az eredetileg vállalt 5 év letelte előtt a termőföldet saját maga vagy a (18) bekezdésben meghatározott közeli hozzátartozója igazolhatóan nem mező-, illetve erdőgazdasági tevékenység céljára hasznosítja [c) pont], az egyébként járó illeték kétszeresét kell megfizetnie, kivéve a vagyonszerző elhalálozásának az esetét.
- [32] Az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontjának az egyedi ügyben alkalmazott, az elbíráláskor hatályos szövegváltozata – a hatályos szöveggel ellentétben – nem határozta meg, hogy mit kell érteni „a termőföldet mezőgazdasági célra hasznosítja” szövegrész alatt. Ennek meghatározása a jogalkalmazó szervek, végső soron a rendes bíróság feladata. Ahogy azt az Alkotmánybíróság az Abh1-ben megállapította, a bíróságnak ilyen esetben, a többféle-képpen értelmezhető jogszabályszöveg normatartalommal kitöltésekor lehetősége és az Alaptörvény 28. cikke értelmében kötelessége is van arra, hogy a norma alkalmazásakor és értelmezésekor az Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezést válasszon. Az Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezés, ha egy jogszabálynak több lehetséges értelme is van, nem jelent *contra legem* értelmezést vagy a normatartalom mellőzését (Indoklás [30]).
- [33] Az alkotmányjogi panaszra okot adó ügyben a bíróság az illetékmentesség feltételeit – az állandó bírói gyakorlatra hivatkozással (EBH 2007.1658, KGD 2007.243.) – megszorítóan értelmezte, amikor az illetékmentesség feltételeként megfogalmazott „a termőföld mezőgazdasági célú hasznosítása” kitélt ügy értelmezte, hogy az arra jogosult regisztrációs igazolással rendelkező magánszemélynek saját magának kell megművelnie a termőföldet, annak használatát másnak nem engedheti át.” A megszorító értelmezés indoka – ahogy arra a kifogásolt elsőfokú ítélet rámutatott – az, hogy az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontja több, együttes feltétel fennállása esetén biztosít illetékmentességet, ezért a vagyonszerző személyének és annak a magánszemélynek, aki a termőföldet mezőgazdasági célra hasznosítja, egybe kell esnie. A Kúria a kifogásolt döntésében kimondta, hogy a bérbeadás azért nem tekinthető a földterület mezőgazdasági célú hasznosításának, mert a mezőgazdasági cél megvalósítása a haszonbérli tevékenységében realizálódik, a jogszabály azonban ezt a tevékenységet a tulajdonszerzőtől várja el.
- [34] A kifogásolt bírói döntésekben megjelenő jogértelmezés és jogalkalmazás olyan különbségtételhez vezet a termőföld termőképességét haszonbérbe adás útján megvalósító mezőgazdasági vállalkozók és a fenti célt saját maga által történő közvetlen művelés útján megvalósító mezőgazdasági vállalkozók, illetve őstermelők között, amely az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontjának az elbíráláskor hatályos szövege kifejezetten nem mondott ki. Ilyen esetben, a 28. cikk alapján többféle lehetséges értelmezés mellett az Alaptörvény alapján azt kell feltételezni, hogy a jogszabály erkölcsös és gazdaságos célt szolgál, a józan észnek és a közjónak megfelel. Az adott esetben ez azt jelenti, hogy azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni az érintett személyeket illetően, az értelmezés nem vezethet önkényes eredményre (Abh1., Indoklás [37]).
- [35] Az állandó bírói gyakorlat szerint az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontjának a célja a termőföldvásárlás és a gazdálkodás, azaz a maga által végzett mezőgazdasági tevékenység együttes támogatása. A kifogásolt egyedi döntések ennek megfelelően tesznek különbséget a mezőgazdasági célt közvetlenül, illetve közvetetten megvalósító személyek között. A bírói jogértelmezés az illetékmentesség konkrét esetben releváns két feltételét (a vagyonszerző magánszemély mezőgazdasági tevékenységet végez, a megvásárolt termőföldet mezőgazdasági célra hasznosítja) egymásra és a jogszabály céljára tekintettel, úgy értelmezi, hogy a vagyonszerző és termőföldet hasznosító személye nem válhat el egymástól, azaz csak a mezőgazdasági célt közvetlenül megillető személyt illeti meg az illetékmentesség. Ez a jogértelmezés kétségtelenül szűkíti az Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) cikkének jogalanyi körét, de nem ellentétes az Alaptörvény XV. cikkével.
- [36] Az Alkotmánybíróság a konkrét esetben arra a következtetésre jutott, hogy a mezőgazdasági célt közvetlenül, illetve közvetetten megvalósító személyek megkülönböztetése nem sérti az Alaptörvény XV. cikkét, mivel a különbségtétel a két eltérő személyi kör egyéni szempontjainak figyelembevételén alapul.
- [37] 2. Az indítványozó hivatkozott az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmére is azzal az indokolással, hogy az eljáró bíróságok Itv. 26. § (1) bekezdés *p*) pontjának értelmezése kapcsán túllépték jogalkalmazói hatáskörüket azzal, hogy a jogalkotó vélelmezett szándékára hivatkozással a jogszabályszoveg nyelvtani értelmezésével ellentétes jogfejlesztést valósítottak meg.

- [38] Az Alkotmánybíróság az eddigi gyakorlatában a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot az eljárás egészének minőségében ragadta meg {legutóbb: 3102/2017. (V. 8.) AB határozat, Indokolás [17]}. Az Alkotmánybíróság a 20/2017. (VII. 18.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh2.) összekapcsolta a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot és az önkényes jogalkalmazás tilalmát. Elvi éllel kimondta: „[a] bírói függetlenségnek nem korlátja, sokkal inkább biztosítéka a törvényeknek való alávetettség: a bírónak a határozatait a jogszabályok alapján kell meghoznia. Ha a törvénynek való alávetettségtől a bíróság eloldja magát, saját függetlenségének egyik tárgyi alapját vonja el. A vonatkozó jogszabályokat be nem tartó bíróság lényegében visszaél saját függetlenségével, amely adott esetben ezen keresztül a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét okozhatja. Az a bírói ítélet, amely alapos ok nélkül hagyja figyelmen kívül a hatályos jogot, önkényes, fogalmilag nem lehet tisztességes, és nem fér össze a jogállamiság alapelvével {Indokolás [23]}.” Az Alkotmánybíróság azonban csak kivételesen, szigorú feltételek fennállása esetén állapítja meg a jogalkalmazói önkény fennállását és az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe ütközését. Az Abh2. alapjául szolgáló esetben a bíróság *contra legem* jogalkalmazása három, egymást erősítő feltétel együttes fennállása következtében ért fel az alkotmányossági jogsérelem szintjére (Indokolás [29]). Tehát a *contra legem* jogértelmezés és jogalkalmazás önmagában nem alapozza meg az alkotmányellenességet. A *contra legem* jogalkalmazásnak egyben alkotmányellenesnek, azaz az Alaptörvénnyel ellentétesnek kell lennie (*contra constitutionem*).
- [39] A konkrét esetben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványban kifejtettek alapján nincs alkotmányos összefüggés az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jog és a kifogásolt bírói döntések között, mivel a *contra legem* jogalkalmazás eleve nem merül fel.
- [40] A fentiekre tekintette az Alkotmánybíróság elutasította a Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 12.K.27.293/2014/3. sorszámú ítélete és a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.V.35.342/2016/4. sorszámú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló alkotmányjogi panaszt.

Budapest, 2017. október 17.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1599/2016.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3281/2017. (XI. 2.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Mfv.I.10.337/2016/7-I. számú ítélete, illetve a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 294. § (1) bekezdés *f*) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése iránt előterjesztett alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] Az indítványozó nonprofit gazdasági társaság (a továbbiakban: indítványozó) 2017. február 14-én jogi képviselővel (dr. Kovács Előd; 1065 Budapest, Andrassy út 6. II/4.) eljárva, a Nyíregyházi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság útján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, amit az Alkotmánybíróság főtítkárnak felhívására 2017. április 6-án kiegészített.
- [2] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése és 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, melyben kérte a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 294. § (1) bekezdés *f*) pontja, a Kúria Mfv.I.10.337/2016/7-I. számú ítélete, illetve és az annak alapjául szolgáló Nyíregyházi Törvényszék 4.Mf.21.189/2015/6. számú ítélete és a Nyíregyházi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 4.M.125/2013/39. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [3] 1.1. A panasz alapjául szolgáló ügy tényállása szerint az indítványozó 2013. március 5-én azonnali hatályú felmondással megszüntette az egyik alkalmazottjának (a továbbiakban: munkavállaló) a munkaviszonyát. A munkavállalót a felmondás időpontjáig határozatlan idejű munkaviszonyban, vezető raktáros munkakörben alkalmazta. A munkavállalót az indítványozó öttagú felügyelőbizottsága tagjának is megválasztották, emellett a munkavállaló tagja volt Kótaj Község Önkormányzata (a továbbiakban: önkormányzat) képviselő-testületének is.
- [4] Az azonnali hatályú felmondás indokolása szerint a munkavállaló 2013. február 5-től kezdődően betegség miatt keresőképtelen volt, emiatt az indítványozónál munkavégzésre nem jelentkezett. Azonban 2013. március 1-jén munkaidőben felügyelőbizottsági tagként iratbetekintést kért az indítványozónál. Ezen túl 2013. március 4-én az is az indítványozó tudomására jutott, hogy a munkavállaló 2013. február 19-én részt vett az önkormányzat képviselő-testületének ülésén is. Mindezekből az indítványozó számára nyilvánvalóvá vált, hogy a munkavállaló nem keresőképtelen, megjelenési, rendelkezésre állási és munkavégzési kötelezettségét folyamatosan megsértette, ami súlyos kötelezettségszegésnek minősül, és megalapozza az azonnali hatályú felmondást.
- [5] A munkavállaló felmondását megelőzően, 2013. március 1-jén a munkáltatónál iratbetekintési céllal tett látogatása előtt a Nyíregyházi Nyomozó Ügyészségen feljelentést tett az indítványozó ügyvezetője és más személy ellen.
- [6] A munkavállalót munkaviszonyának megszüntetésére tekintettel Nyíregyháza Megyei Jogú Város polgármestere 2013. március 6-án kelt határozatával visszahívta felügyelőbizottsági tagságából. A polgármester 2013. március 27-én kelt másik határozatával a többi felügyelőbizottsági tagot is visszahívta, és az indítványozó gazdasági társaság alapító okiratának módosításáról rendelkezett, miszerint a felügyelőbizottság létszámát 3 főben állapította meg.
- [7] A munkavállaló kérésére munkaviszonya megszűnését követően háziorvosa igazolást adott ki, melyben igazolta, hogy a munkavállaló a háziorvos tudomásával és hozzájárulásával hagyta el ügyintézés céljából lakhelyét 2013. február 19-én délután és 2013. március 1-jén délelőtt.

- [8] 1.2. A munkavállaló munkaügyi bírósághoz fordult, keresetében munkaviszonyának helyreállítását és elmaradt jövedelem címén kártérítésként elmaradt munkabére, felügyelőbizottsági tiszteletdíja, cafetéria juttatás megfizetését kérte kamatokkal növelt összegben.
- [9] A Nyíregyházi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság ítéletével kötelezte az indítványozót, hogy a munkavállaló jogellenesen megszüntetett munkaviszonyát vezető raktáros munkakörben állítsa helyre és korábbi munkaszerződésének megfelelően, változatlan feltételekkel foglalkoztassa. Ezen kívül az elmaradt munkabér, cafetéria juttatás és felügyelőbizottsági tiszteletdíj megfizetéséről is rendelkezett. Ítélete indokolásában a bíróság megállapította, hogy a munkavállaló munkából való távolmaradása jogszerű okát – betegsége miatti keresőképtelenségét – megfelelően igazolta az indítványozó felé, a munkavállaló táppénzes állománya jogszerű és indokolt volt, így rendelkezésre állási és munkavégzési kötelezettsége nem volt. Ezért valótlannak minősítette az azonnali hatályú felmondás azon indokolását, hogy a munkavállaló nem volt keresőképtelen beteg, és munkavégzési kötelezettségének eleget kellett volna tennie. Azt is rögzítette az ítéletben, hogy a táppénzes állomány időszakában az indítványozó nem kifogásolta a munkavállaló keresőképtelen állapotát, felügyeleti szervnél ellenkező tény megállapítására irányuló hatósági eljárást nem kezdeményezett.
- [10] 1.3. Az indítványozó fellebbezése folytán eljáró Nyíregyházi Törvényszék az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta. A másodfokú bíróság ítélete indokolásában rámutatott, hogy a munkavállaló által rövid időtartamokban végzett ügyintézési tevékenységből okszerűen nem következik, hogy rendelkezett a raktárosi munkakörének napi 8 órában történő ellátásához szükséges munkaképességgel.
- [11] 1.4. Az indítványozó felülvizsgálati kérelme folytán eljáró Kúria az elsőfokú ítéletet a felügyelőbizottsági tiszteletdíjra vonatkozó részében megváltoztatta (a megítélt összeget 50 000 forintra mérsékelte), a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott további rendelkezéseit hatályukban fenntartotta. A Kúria ítéletében megállapította, hogy az indítványozó alappal hivatkozott arra, hogy az Mt. 294. § (1) bekezdés *f*) pontja alapján a felügyelőbizottsági tagsági tevékenység ellátására irányuló jogviszony munkavégzésre irányuló jogviszony, de téves azon következtetése, hogy ebből következően „egyenrangú” a munkaviszonnyal.
- [12] 1.5. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való jogának sérelmére hivatkozva.
- [13] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában kifejtette, hogy a Kúria ítélete sérti az indokolt bírói döntéshez való jogát, mert nem adott számot arról, hogy milyen szempontokat vett figyelembe, amikor azt állította, hogy a felügyelőbizottsági tagság nem egyenlő a munkaviszonnyal. Sérelmezte azt is, hogy az eljáró bíróságok perdöntő bizonyítékul fogadták el a munkavállaló által csatolt, a munkaviszony megszüntetését követően a háziorvostól kért igazolást, annak alaki és tartalmi hiányossága ellenére.
- [14] Az Mt. támadott rendelkezésével összefüggésben előadta, hogy az nem kellően pontos a tekintetben, hogy mi minősül munkaviszonnyal, illetve munkavégzésre irányuló jogviszonnyal, és ezzel sérti az állampolgároknak a tisztességes eljáráshoz való jogát, és ezen keresztül csorbítja a személyek jogállamiságba vetett bizalmát.
- [15] 2. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fennállását vizsgálta meg.
- [16] Az indítványozó alkotmányjogi panaszát az Abtv. 26. § (1) bekezdésére és 27. §-ára alapozza. Az Abtv. hivatkozott szakaszai alapján az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán, illetve az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [17] A Kúria ítélete ellen nincs helye fellebbezésnek, az indítvány tehát e tekintetben megfelel a törvényi feltételeknek.
- [18] Az indítványozó jogosultnak és érintettnek is tekinthető, mivel saját egyedi ügyével összefüggésben terjesztette elő alkotmányjogi panaszát.
- [19] A panaszos az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül terjesztette elő az indítványt.
- [20] Az indítvány az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott feltételeknek az alábbiak szerint csak részben felel meg. Az indítvány az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást

tartalmaz, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét és az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit. Megjelöli továbbá az alaptörvény-ellenesnek tartott jogszabályi rendelkezést, illetve a sérelmezett bírói döntést és kifejezetten kéri azok megsemmisítését, illetve részben tartalmaz indokolást is arra nézve, hogy a támadott jogszabályi rendelkezés és a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel.

- [21] 3. Az indítványozó az Mt. 294. § (1) bekezdés *f*) pontjának alaptörvény-ellenességét alkotmányjogilag értékelhető indokolással nem támasztotta alá, az Alkotmánybíróság erre tekintettel megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz ezen részében az Abtv. 52. § (1b) bekezdés *e*) pontjában foglaltaknak nem felel meg.
- [22] 4. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban az Abtv. 27. § szerinti részét vizsgálta az alkotmányjogi panasznak. Az Abtv. 29. §-a az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának alternatív jellegű tartalmi feltételeiként határozza meg, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. Az Alkotmánybíróság a befogadhatóság tartalmi követelményei alapján azt vizsgálta jelen ügyben, hogy a Kúria jogértelmezése felveti-e annak lehetőségét, hogy az a bírói döntést érdemben befolyásoló módon alaptörvény-ellenes, illetve hogy e jogértelmezés kapcsán alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéstről van-e szó.
- [23] 4.1. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában kifejtette, hogy a Kúria ítélete sérti az indokolt bírói döntéshez való jogát, mert nem adott számot arról, hogy milyen szempontokat vett figyelembe, amikor azt állította, hogy a felügyelőbizottsági tagság nem egyenlő a munkaviszonnyal. Az indítványozó szerint a bíróságnak nincs mérlegelési joga azzal kapcsolatban, hogy mi minősül munkavégzésre irányuló jogviszonynak.
- [24] A Kúria ítélete indokolásában a vitatott megállapításával az indítványozó azon állítására reagált, miszerint abból, hogy a munkavállaló felügyelőbizottsági tagként megjelent, az következik, hogy munkavégzésre képes állapotban volt. Ezzel összefüggésben rámutatott, hogy a felülvizsgált per tárgya nem a munkavállaló felügyelőbizottsági tagsági jogviszonya (sem a helyi önkormányzati képviselői megbízatása), hanem a vezető raktáros munkakörben az indítványozónál fennálló munkaviszonyának azonnali hatályú megszüntetése volt.
- [25] Az indítvány alapján az Alkotmánybíróság a következőket állapította meg. Az Mt. 294. § (1) bekezdése a törvény értelmező rendelkezéseit tartalmazza. Az *f*) pont alapján munkavégzésre irányuló jogviszony: a munkaviszony, a munkavégzési kötelezettséggel járó szövetkezeti tagsági viszony, a vállalkozási és megbízási szerződés, a gazdasági társaság vezető tisztségviselői vagy felügyelő bizottsági tagsági tevékenység ellátására irányuló jogviszony és az egyéni vállalkozás. A munkavégzésre irányuló jogviszony mint gyűjtőfogalom körében a munkaviszony mellett olyan tevékenységek kifejtésére irányuló jogviszonyok szerepelnek, amelyek a munkavégzéshez hasonló, azzal rokonítható tevékenységek. Ezen túlmenően azonban az összes egyéb, az értelmező rendelkezésben felsorolt jogviszony a munkaviszonytól eltérő jogi jellemzőkkel és rendeltetéssel bír. A munkavégzésre irányuló jogviszony fogalmának az Mt. alkalmazásakor kizárólag a versenytilalmi megállapodás (228. §) szabályozása körében van jelentősége, amit azonban az alapul fekvő bírói eljárásokban a bíróságoknak nem kellett alkalmazniuk és értelmezniük.
- [26] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint fentiekből következően az indítványozó alkotmányjogi panaszának lényegében a kifogásolt ítéletek szakjogi kérdésekben (nevezetesen a keresőképtelenség megállapítása és a háziiorvosi igazolás mint bizonyíték bírói mérlegelésének és értékelésének kérdésében) való felülvizsgálatára és megváltoztatására irányul, és nem alkotmányossági szempontú vizsgálatára. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint azonban „a tényállás feltárása, a bizonyítékok mérlegelése és ennek alapján a következtetések levonása a rendes bíróságok feladata, amely önmagában alkotmányossági kérdést nem vet fel” {3250/2014. (X. 14.) AB végzés, Indokolás [11]; 3239/2013. (XII. 21.) AB végzés, Indokolás [14], 3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [16]}.
- [27] 5. Tekintettel arra, hogy az indítványozó a kúriai ítélet (és az annak alapjául szolgáló ítéletek) alaptörvény-ellenességét egyebekben nem indokolta, az Alkotmánybíróság nem talált olyan körülményt, amelyet a tisztességes bírói eljáráshoz való joggal összefüggésben alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként vagy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességként lehetne értékelni.

[28] Az Alkotmánybíróság mindezek alapján megállapította, hogy mivel az alkotmányjogi panasz nem felel meg részben az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontjában, részben pedig az Abtv. 29. §-ában írott feltételeknek, annak befogadására nincs lehetőség. Az Alkotmánybíróság ezért az indítványt – az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdései alapján eljárva – az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) és h) pontjai alapján visszautasította.

Budapest, 2017. október 17.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/528/2017.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3282/2017. (XI. 2.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Bfv.II.662/2016/7. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése iránt előterjesztett alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó 2017. április 3-án jogi képviselővel (dr. Petruska Emil; 1054 Budapest, Széchenyi utca 12., földszint 1.) eljárva, a Pécsi Járásbíróság útján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, melyben kérte a Kúria Bfv.II.662/2016/7. számú végzése, és az annak alapjául szolgáló Pécsi Törvényszék 3.Bf.24/2015/7. számú ítélete, illetve a Pécsi Járásbíróság 13.B.728/2011/135. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [3] 1.1. A panasz alapjául szolgáló ügy tényállása szerint a fogszakorvos és szájszabó indítványozó, illetve az általa beltagként, és önálló képviselőre jogosult vezető tisztségviselőként működtetett betéti társaság a helyi önkormányzatokkal kötött megállapodások alapján Pécsen és Dunaszekcsőn fogorvosi rendelőt működtetett.
- [4] Az indítványozó veje munkaszerződéssel dolgozott fogorvosként a gazdasági társaságban, a munkába megbízási szerződéssel egy harmadik fogorvost is bevontak szaktanácsadóként.
- [5] A betéti társaság az Országos Egészségbiztosítási Pénztárral (a továbbiakban: OEP) finanszírozási és szolgáltatási szerződést kötött. A betegek kezelésére vonatkozó orvosi dokumentáció érdemi részét (a diagnózis, a kezelt fog jelzése, az orvosi beavatkozás kódja és mennyisége) az indítványozó diktálására rögzítették a rendelők asszisztensei, vagy az indítványozó maga rögzítette azokat a nyilvántartásokba.
- [6] Az indítványozó 2005. január 1-je és 2007. december 31-e között a teljesítménydíj igénylése során a havi jelentésekben a tételesen megnevezett betegek tekintetében a tételesen megjelölt, de ténylegesen (egészen vagy részben) el nem végzett fogászati beavatkozásokat elvégzettként jelentette az OEP részére. Az indítványozó ezzel az OEP-et a költségvetésből származó pénzeszközök vonatkozásában tévedésbe ejtette, és rendszeresen haszonszerzésre törekedve összesen 1 982 714 forint kárt okozott. A kár nem térült meg. Az OEP 2 286 168 forint összegű polgári jogi igényt terjesztett elő.
- [7] Az első fokon eljáró Pécsi Járásbíróság 13.B.728/2011/135. számú ítéletével megállapította az indítványozó bűnösségét folytatólagosan elkövetett csalás bűntettében és folytatólagosan elkövetett magánokirat-hamisítás vétségében, és négyszáz napi tétel pénzbüntetésre ítélte, a pénzbüntetés egy napi tételének összegét pedig ötezer forintban állapította meg. Arra is kötelezte az indítványozót, hogy az OEP mint magánfél részére 1 987 330 forintot fizessen meg kártérítés címen.
- [8] Az indítványozó fellebbezése folytán eljáró Pécsi Törvényszék 3.Bf.24/2015/7. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet akként változtatta meg, hogy az OEP magánfél polgári jogi igényének érvényesítését a törvény egyéb útjára utasította, az elsőfokú bíróság ítéletét egyebekben helybenhagyta. Az indítványozó a fellebbezésben az indokolási kötelezettség elmulasztására hivatkozott. A másodfokú bíróság ezzel összefüggésben az elsőfokú ítéletet részben megalapozatlannak találta, mert az elsőfokú bíróság a tényállást hiányosan állapította meg. A megalapozatlanságot azonban nem találta olyan mérvűnek, amely az ítélet hatályon kívül helyezését eredményezte volna, ezért a másodfokú bíróság az ítélet tényállását kiegészítette.
- [9] A Kúria az indítványozó és a védője által benyújtott felülvizsgálati kérelmek alapján eljárva a Pécsi Járásbíróság 13.B.728/2011/135. számú ítéletét, és a Pécsi Törvényszék mint másodfokú bíróság 3.Bf.24/2015/7. számú ítéletét hatályában fenntartotta.
- [10] A felülvizsgálati kérelemben az indítványozó azt sérelmezte, hogy az eljáró bíróságok indokolása nem volt egyéniesítve minden egyes betegre.

- [11] A Kúria végzésében rámutatott, hogy az eljáró bíróságok szükséges és elégséges mértékben eleget tettek indokolási kötelezettségüknek: a vádhoz kötöttség keretein belül a lefolytatott bizonyítás alapján állapították meg a történeti tényállást, a bizonyítékokat számba vették, egyenként és összességükben értékelték. Okfejtésük minden releváns tekintetben követhető, ezáltal ellenőrizhető volt, ezért eleget tettek indokolási kötelezettségüknek. Megállapította, hogy a másodfokú bíróság a sérelmezett indokolási kötelezettség megsértését illetően azt bontotta ki határozatában, ami voltaképpen következett az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásából. Az elsőfokú bíróság ugyanis tételesen megjelölte, hogy mely betegek tekintetében tért el egészében vagy részben a vádban foglalt tényállástól, ennek megfelelően tehát a további betegek tekintetében teljes egészében elfogadta az orvosi beavatkozások (részbeni vagy teljes) elmaradására vonatkozó vádbeli állításokat. A másodfokú bíróság pedig – szemben az elsőfokú bíróság kifogásolhatóan példálózó megoldásával – nevesítette e betegek körét.
- [12] 1.2. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1), (3) és (7) bekezdéseiben biztosított jogainak sérelmére hivatkozva.
- [13] Állítása szerint a bíróságok azáltal, hogy bizonyítási indítványával – nevezetesen a saját maga által készített rendelői dokumentációval – nem foglalkoztak, és annak mellőzését még csak meg sem indokolták, megsértették az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való jogát.
- [14] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére annak okán is hivatkozott az indítványozó, hogy a Pécsi Járásbíróság elnöke is az ő páciense volt, ezért nem független és pártatlan bíróság járt el ügyében.
- [15] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésébe foglalt védelemhez való jogának sérelmét abban látta az indítványozó, hogy az általa készített egészségügyi dokumentációt a bíróság nem bocsátotta a kirendelt igazságügyi orvosszakértő rendelkezésére, így a javára szolgáló bizonyítást nem engedte lefolytatni.
- [16] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában azt is kifejtette, hogy felülvizsgálati eljárás alatt meghatalmazott újabb védőjének beadványát, illetve az abban felsorolt jogsértések kérdését nem bírálta el a Kúria, ezért sérült az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való joga.
- [17] 2. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fennállását vizsgálta meg.
- [18] Az indítványozó alkotmányjogi panaszát az Abtv. 27. §-ára alapozza. Az Abtv. hivatkozott szakasza alapján az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [19] A Kúria döntése ellen nincs helye fellebbezésnek, az indítvány tehát e tekintetben megfelel a törvényi feltételeknek.
- [20] Az indítványozó jogosultnak és érintettnek is tekinthető, mivel saját egyedi ügyével összefüggésben terjesztette elő alkotmányjogi panaszát.
- [21] A panaszos az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül terjesztette elő az indítványt.
- [22] Az indítvány az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott feltételeknek az alábbiak szerint felel meg. Az indítvány az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást tartalmaz, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét és az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit. Megjelöli továbbá az alaptörvény-ellenesnek tartott bírói döntést és kifejezetten kéri annak megsemmisítését, illetve tartalmaz indokolást is arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel.
- [23] 3. Az Abtv. 29. §-a az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának alternatív jellegű tartalmi feltételeiként határozza meg, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. Az Alkotmánybíróság a befogadhatóság tartalmi követelményei alapján azt vizsgálta jelen ügyben, hogy a Kúria jogértelmezése felveti-e annak lehetőségét, hogy az a bírói döntést érdemben befolyásoló módon alaptörvény-ellenes, illetve hogy e jogértelmezés kapcsán alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéstről van-e szó.
- [24] 3.1. Az indítványozó állítása szerint a bíróságok azáltal, hogy bizonyítási indítványával – nevezetesen a saját maga által készített rendelői dokumentációval – nem foglalkoztak, és annak mellőzését még csak meg sem

- indokolták, megsértették az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljárásához való jogát.
- [25] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésébe foglalt védelemhez való jogának sérelmét is abban látta az indítványozó, hogy az általa készített egészségügyi dokumentációt a bíróság nem bocsátotta a kirendelt igazságügyi orvosszakértő rendelkezésére, így a javára szolgáló bizonyítást nem engedte lefolytatni.
- [26] Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben arra mutat rá, hogy az elsőfokú bíróság mérlegelési körébe vonta az indítványozó által készített dokumentációt, és ítélete 92. oldalán megállapította, hogy „ezen dokumentumokat mindegyik esetben a vádlotti rendelőben készítették, azokhoz a betegek jelenléte nem szükséges, így a fenti nagyszámú és ellentmondásmentes – egyéb bizonyítékokkal is alátámasztott – tanúvallomás cáfolatára alkalmatlan volt.”
- [27] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az indítványozó alkotmányjogi panaszának ezen része lényegében a kifogásolt döntéseknek felülvizsgálatára és megváltoztatására irányul a saját maga által készített rendelői dokumentáció mint bizonyíték bírói mérlegelésének és értékelésének kérdésében. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint azonban „a tényállás feltárása, a bizonyítékok mérlegelése és ennek alapján a következtetések levonása a rendes bíróságok feladata, amely önmagában alkotmányossági kérdést nem vet fel” {3250/2014. (X. 14.) AB végzés, Indokolás [11]; 3239/2013. (XII. 21.) AB végzés, Indokolás [14], 3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [16]}.
- [28] 3.2. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére annak okán is hivatkozott az indítványozó, hogy a Pécsi Járásbíróság elnöke is az ő páciense volt, ezért nem független és pártatlan bíróság járt el ügyében.
- [29] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a független és pártatlan bírósághoz való jog az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes bírósági eljárás követelményrendszerének olyan lényeges eleme, amely érvényesülése a többi alkotmányos alapjog védelmének alapját adják. A pártatlan bírósághoz való alapjog az adott ügyben eljáró bírótól az eljárásban részt vevő felek és az ügy iránti elfogulatlanságot és előítéletektől való mentességet követeli meg.
- [30] Az Alkotmánybíróság a bírói pártatlanság megítélése kapcsán figyelembe veszi az Emberi Jogok Európai Bíróságának a joggyakorlatát is. Ez alapján a bírói pártatlanság megítélésekor a külső látszat is jelentős szerephez jut. Azokban az ügyekben, amelyekben kétség támad a bíró pártatlansága tekintetében, az eljárás alá vont személy kételye fontos ugyan, de a döntő jelentőségű körülmény mégis az, hogy ez a kétely objektív szempontokkal igazolható-e, vagyis a bíró pártatlanságának látszata válik-e kétségessé {34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [32]; 3038/2017. (III. 7.) AB végzés, Indokolás [24]; legutóbb: 3185/2017. (VII. 14.) AB végzés, Indokolás [21]–[22]}.
- [31] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az indítványozó által felhozott indok valójában az érdemi döntés megváltoztatására irányuló kritikaként minősíthető, amelyet a panaszos pervesztessége miatt a bíróság elfogultságaként értékelt.
- [32] A járásbíróság elnöke objektív szempontokkal igazolható pártatlanságának látszata sem magát az eljárást, sem az ügy megítélését vagy a feleket illetően nem vált kétségessé.
- [33] 3.3. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában azt is kifejtette, hogy felülvizsgálati eljárás alatt meghatalmazott újabb védőjének beadványát, illetve az abban felsorolt jogsértések kérdését nem bírálta el a Kúria, ezért sérült az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való joga.
- [34] A jogorvoslathoz való joggal összefüggésben az Alkotmánybíróság ismételen rámutat arra, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében rögzített jogorvoslathoz való jog az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata szerint kizárólag a rendes jogorvoslati lehetőségekre terjed ki {lásd legutóbb: 3168/2017. (VII. 6.) AB végzés, Indokolás [24]}. Jelen ügy indítványozója élt is a jogorvoslathoz való jogával, miután az elsőfokú döntés ellen fellebbezést nyújtott be és a másodfokú bíróság azt elbírálta. A felülvizsgálat – mint rendkívüli jogorvoslati lehetőség – azonban az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt rendelkezéssel nem hozható összefüggésbe, mert az nem része az alkotmányos jogorvoslathoz való jognak.
- [35] Az Alkotmánybíróság a fentiek mellett megjegyzi, hogy a Kúria végzése indokolásának [24] pontjában kifejtette, hogy az indítványozó új védője a kérelmében „az irányadó tényállást, a bíróság mérlegelésének a helyességét támadta, a bizonyítékok mikénti értékelését vitatta, átértékelését célozta, és mindezen keresztül kifogásolta a bűnösség megállapítását, ami a felülvizsgálati eljárásban kizárt. Ezeket az eljárásjogi indokokat a Kúria nem vizsgálhatta.”

- [36] 4. Tekintettel arra, hogy az indítványozó a kúriai végzés (és az annak alapjául szolgáló ítéletek) alaptörvényellenességét egyebekben nem indokolta, az Alkotmánybíróság nem talált olyan körülményt, amelyet a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal, a független és pártatlan bírósághoz való joggal, a védelemhez való joggal, illetve a jogorvoslathoz való joggal összefüggésben alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként vagy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességként lehetne értékelni.
- [37] Az Alkotmánybíróság mindezek alapján megállapította, hogy mivel az alkotmányjogi panasz nem felel meg az Abtv. 29. §-ában írott feltételeknek, annak befogadására nincs lehetőség. Az Alkotmánybíróság ezért az indítványt – az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdései alapján eljárva – az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2017. október 17.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/988/2017.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3283/2017. (XI. 2.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról szóló 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet 39/K. § (1) bekezdésének „kivéve, ha korábban sikertelen minősítési eljárásban vett részt” szövegrésze, továbbá a (2)–(7) bekezdései alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. A személyesen eljáró indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (2) bekezdése alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, melyben a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról szóló 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kjt-Vhr.) 39/K. § (1) bekezdésének „kivéve, ha korábban sikertelen minősítési eljárásban vett részt” szövegrésze, továbbá a (2)–(7) bekezdései alaptörvény-ellenességének megállapítását és visszamenőleges hatályú megsemmisítését kérte, hivatkozva az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, ezen belül a visszamenőleges hatályú szabályozás tilalmának, a kellő felkészülési időnek, a normavilágosság követelményének sérelmére, továbbá az Alaptörvény II. cikk szerinti emberi méltósága, valamint az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerinti diszkrimináció tilalma, valamint az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes hatósági eljáráshoz való joga és az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti jogorvoslathoz való joga sérelmét állítva.
- [2] 2. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 50. § (1) bekezdése és az Ügyrend 5. § (1) bekezdése alapján jelen ügyben tanácsban jár el. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról dönt, ennek során a tanács megvizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt feltételeit. A befogadás visszautasítása esetén a tanács rövidített indokolással ellátott végzést hoz, amelyben megjelöli a visszautasítás indokát.
- [3] Az indítványozó alkotmányjogi panaszát az Abtv. 26. § (2) bekezdésére alapítottan terjesztette elő, mely szerint az Alkotmánybíróság eljárása kivételesen akkor is kezdeményezhető, ha az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem, és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az alkotmányjogi panaszt az Abtv. 26. § (2) bekezdésében meghatározott esetben az alaptörvény-ellenes jogszabály hatálybalépésétől számított száznolcvan napon belül lehet írásban benyújtani. Míg az Abtv. 30. § (4) bekezdése értelmében az Abtv. 26. § (2) bekezdésében meghatározott esetben az alaptörvény-ellenes jogszabály hatálybalépésétől számított száznolcvan nap elteltével az alkotmánybírósági eljárás megindításának nincs helye.
- [4] Az Alkotmánybíróság jelen ügyben megállapította, hogy a Kjt-Vhr. kifogásolt rendelkezései 2016. október 28-án léptek hatályba, míg az indítványozó alkotmányjogi panaszát 2017. július 11-én, azaz száznolcvan napon túl nyújtotta be az Alkotmánybírósághoz. Az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *d*) pontja értelmében amennyiben az indítvány elkészült, az Alkotmánybíróság az indítványt visszautasítja.

- [5] 3. A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti feltételnek nem felel meg, ezért az Alkotmánybíróság mellőzve a további vizsgálatot, az alkotmányjogi panaszt – annak elkésettsége okán – az Ügyrend 30. § (2) bekezdésének *d)* pontja alapján, az Abtv. 56. § (3) bekezdésében előírtakra figyelemmel, visszautasította.

Budapest, 2017. október 17.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető,
előadó alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1464/2017.

Az Alkotmánybíróság Határozatai az Alkotmánybíróság hivatalos lapja, mely elektronikus formában, időszakosan jelenik meg. A kiadvány az Alkotmánybíróság döntéseinek gondozott, szükség esetén anonimizált változatú szövegét tartalmazza. Az Alkotmánybíróság Határozatainak egyes számai bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, díjmentesen hozzáférhetőek az Alkotmánybíróság honlapján: www.alkotmanybirosag.hu

A szerkesztésért felel: dr. Bitskey Botond, az Alkotmánybíróság főtítkára
layout: www.estercom.hu

Kiadja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., www.mhk.hu
Felelős kiadó: Köves Béla ügyvezető
HU ISSN 2062–9273